

Ловиш Сад

Број 14, 15, 16

Главни и одговорни уредник
ДУШАН ЧАМПРАГ

12 априла 1936

За власника и издавача одговара
ДУШАН ЧАМПРАГ

Година XIII.

Христос Воскресе!

„Свако тело као хаљина остари, завет је од века да се сирћу умире“. (Сир. 14. 18.)

„Који је човек живио, а није сирћи видео“. (Пс. 79. 48.)

„Ја вам дадох углед да и ви тако чините, као што ја вама учиних“. (Јн. 13. 15.)

„Ко жени служи важном нека иде“. (Јн. 12. 26.)

Ускрснућем својим Христос је изјечитије посведочио небеско порекло своје. Тиме је доказао да је кадар васкрснути и оне који га следе примером, у животу и раду. Ма колико то по појмовима и схватању данашњице претстављало мит, остала је неоторива чињеница, да га ни један ум није развргао, није оборио. А догађаји из дана у дан све више потврђују Јеванђељске Истине и прорицања. Људи су смели с ума, да је свачија слава пролазна и да нема силе која се Истини може супротставити и Њу победити.

Живот и страдање Богочовјека и милиона који су га следили, показали су и показују, да Истина и Правда, ма колико по људима били гоњени ипак побеђују. Свака људска сила је кратка века и неправди и безакоњу на земљи брзо крај долази.

Па нека је то и само ради краткога трајања човечјег живота земаљског, довољан је доказ, да и у томе има нечега недокучивог људском уму. Да је Св. отац Захарије издо сина свога Св. Јована Крститеља Ироду, охолост би пирувала у свој бестијалности својој. Она управо и носи почетак свој из тога доба. И данас, многи људи, попут Св. оца Захарија гину и страдају, да би ускртели муке ближњима, намењене им од стране оних, који се на рачун тренутне сујете и охолости заборавају. Гину са дубоким уверењем, да се убија само њихово тело, а душу прима само онај, пред ким сви рачуне полагамо.

Пред лице Господа иде се скрштених руку. Сав труд, сва мука, сва стечена блага остају. Па онда чега ради се људи толико заборавају, да један другог гоне за оно, што ипак коначно неће остати у њиховом трајном поседу? Из сујете, из зависти, злобе, пакости, славољубља, таштине, охолости. Из свега другог, само не из истинске потребе; јер она је за сваког човека подједнако нужна, али и подједнако могућа, ако се међу људима зацари братска љубав и самопожртвовање, ако се људи приспособе житију оних великих мученика и моралиста од Христа и његових ученика-апостола,

па до оних из данашњих дана, чија су страдања, уследила баш ради спаса чистоте људске душе и њеног приспособија човекољубљу, а не злоби и пакости, похоти и охолости, сујети и раздору.

Покајању приступити, а не у нове грехе газити.

Нека би дав Васкрсао највећег међу нама васкрса код пастве његове веру и оданост

Аврамову, чистоту Јосифову, праведност Мојсијеву, ревност Илијину, љубав међусобну као код Христових апостола.

У томе дубоком уверењу, са жељом и надом за покајањем, нека је сретан празник Васкрсења.

Христос Воскрес!

На Васкрс 1936.

Миодраг Вл. Јовановић
адв. приправник

ма својима. Па баш због тога, дужност је свакога тренутка да ту бескрајну љубав према својима и манифестујемо, тим пре, што видимо и на другим странама, да се гесло „Својсвоме“ стриктно спроводи.

Та љубав према својој нацији и свом племену, треба да одјекне далеко; а сваком правом националисти треба да остане дубоко урезано у срца наша која се никада неће избрисати и заборавити.

У то име из два душе кличемо: „Добро нам дошли мили гости!“ — Наздар браћо Чеси!

Добро нам дошли, мили наши гости!

Прослављено чешко певачко друштво „Сметана“ из Пилзена, у Нови Сад стиже у уторак 14 о. м. трећи дан Ускрса у 10³⁰ часова пре подне. Дочек на жељезничкој станици. Претстав-

победе на многобројним утакмицама, широм простране Европе.

Својом посетом „Сметана“, та неугасна звезда на небу словенске песме, својом посетом

Г. Светислав Симовић
претседник Јужнословенског
певачког Савеза

ници певачке жупе „Исидор Бајић“, Савез Културних друштава, новосадска савезна певачка друштва и музика Соколског друштва Нови Сад. Госте ће поздравити госп. др. Игњат Павлас, старешина соколске жупе и претседник Савеза Културних друштава Нови Сад и госп. Јан Матејка, претседник Чехословачке беседе у Новом Саду. Са станице поворка иде до Банске управе где ће у свечаној сали Банске управе учинити званичну посету претседнику градске општине. После тога интиман ручак, а после подне излет са гостима у Фрушку Гору.

Истога дана, у 20³⁰ часова увече под покровитељством „Јужнословенског певачког савеза“ у Београду и госп. Гирсе, опуномоћеног Министра Чехословачке републике на нашем двору приређује концерт у сали „Хабаг-а“. После концерта свечани банкет. У среду, 15 априла у 6³⁰ часова ујутру испраћај гостију на жељезничку станицу.

Певачко друштво „Сметана“ је јасна и неугасна звезда на небу словенске песме, које је кроз тридесетгодишњи уметнички рад однело заслужене

Г. Гирса

опуномоћени Министар Чехословачке Републике на нашем Двору Новом Саду, тој старој Атини српства, чини особиту част и пажњу: јер заиста је стари Нови Сад, та стара Атина српства, на пољу националне свести, тако исто била неугасна звезда водиља, која и у најтежим тренутцима искушења: бити ил' не бити, ни за тренутак није трнула, па ни утрнула.

Зато и данашњи Нови Сад, као центар најкултурије и најбогатије Дунавске бановине, понос, дика и житница лепе нам Отаџбине Југославије; несме ни за тренутак да устукне испред својих великих предака; већ на против, на пољу националне свести мора да предњачи, мора да служи за пример превелике љубави гесло: „Свој своме“.

Зато је дужност свакога правог и искреног патриоте, да приликом доласка драге нам браће Чеха, сви без разлике похрлимо, без разлике старо, младо, мушко или женско, на станицу трећег дана Ускрса у 10³⁰ часова пре подне; те да их на наше словенске груди као браћу и сестре пригрлимо и величанствено дочекамо.

Свакога словена је велика и бескрајна љубав а нарочито пре-

Христос Воскресе!

Светли данашњи празник васкрсења Господњег, васкрс победе добра над злим, нека нам не буде само црквом уједињен, већ нека нам буде васкрс победе духовног јединства над троглавом аждајом племенског раздора. Жртвама палих хероја ослободисмо се вековног туђинског јарма, али све чешћи жалосни случајеви, показују, да многи ту златну, крваву стечену слободу не знадоше ценити или је нису били ни достојни, јер поново постадоше робови не туђина, већ робови својих племенских страсти. Заиста ни сваки појединац није рођен да буде слободан. Светла зрака слободе срца, душе и ума, која ослобађа човека од духовних окова, отвара му нове видике, дозвољена је свакоме, али вађоше се мрачни духови, који под плаштом те истинске слободе, зађоше у народ проповедајући лажну слободу, која узимајући све више маха, почела је већ да задире тако далеко, да вређа понос и највеће светиње брата свог, а тиме и целе нам миле отаџбине; такова слобода, то већ није слобода то је насиље.

Судбина заиста, није била нимало милостива према нашем нападеном народу и његовој кобној улози у човечанству одузевши нам Најузвишенијег Вођа, Генија скорих ратова, Поборника слоге и Миротворца, каквог Европа још имала није. Нису биле узалудне оне сузе, јаук и неми бол, јер свако од нас инстинктивно осећаше, да Њбиме изгубисмо нешто неповратно и ненадокнадиво.

У оном кобном часу осетисмо се сви некако блиски једни другима, тек тада ослитисмо смо колико нам је потребна братска љубав и слога, као што и у народној песми пева горска вила: „брат без брата, ко соко је кад сломије крила“. Али премда од тог несретног часа не прохујаше векови, ни дуге године већ тако рећи тек

неколико месеци, а дух регионализма у виду страшне немани правоскопске племенске мржње, заиграло је страховито своје коло сејући свуда само раздор, мржњу и бол, када ће нам ако се благовремено не освестимо, светлу идеју духовног јединства полако, али сигурно довести до руба пропасти.

Соколи и сви честити национално свесни грађани миле нам отаџбине, као будни чувари ове крвљу освештане земље, улажу много труда, да својим преданим радом учврсте темеље уједињене Југославије, али све је то још само капља разумевања у огромном мору несхваћања. Иако су нам и данас мисли уперене светлој идеји кули јединства са Опленца, оном светом месту, куд за вада гре се* узалуд су наша ходочашћа, хаџилуци, безгранична љубав наша оној светој мети, узалуд су дивни ловор венци од сребра и злата — Узвишена Душа, Хероја, — Мученика, Див-јунака на Опленцу неће наћ мира, док с небеса и са рајских врата не угледа васкрс слоге Срба и Хрвата.

Зато, соколи браћо поносна фаланго своје нације, поборници националних идеала, раширите заставу миле нам Југославије нех нас она свију срећној стази будућности води, братској слози, љубави и слободи.

Сремска Каменица, на Цвети
5 априла 1936 г.

Милена Б. Обрадовић.

Ускршњи дарови

— Свака шала пола истина —

Христос воскрес, ви Српчићи мали!

Срећан нам је Ускрс као што скоро није био, јер су се наше круте календарнице смиловале на лепо пролетње време и ставиле све ускрсе у један дан, па да барем на данашњи дан будемо сви једнаки, равноправни и уравнотежени и по Уставу национални. Па можемо и сме-мо свој браћи по Христу поздравити:

Христос воскрес, Хрватићи мали! и

Христос воскрес, наши Словенчићи!

Како је то красно, кад можемо у један мах сви да окрећемо јагње на ражњу; кад можемо заједно да слаavimo и из крисовуље да наздрављамо и кад можемо и хоћемо да се ускршњим јајима узајамно тупамо.

А можемо ли баш сви? И шта је с оно неколико милијуна Хрвата, Словенаца, Срба, Цигана и тако даље, који немају ни стола, а камо ли на њему црвених јаја, ни коке, ни јагњета, ни пуне крисовуље вина, ни саега другог.

Добиће они као и сви други са свештеникових уста празно: Христос воскрес, па нека се утеше до другог Ускрса. Али како је Ускрс празник радовања, то би било право и Богу драго, да се и сви они макар за тренутак обрадују. Ако немамо зимске помоћи, нити вагона кукуруза за пасивне крајеве, ту је наша сиромашна са-ћурица, данас пуна црвених

јаја православних, католичких и других, па нека је на првом месту данас сваком од њих по црвено јајце, нека се и они тупају.

А на другом месту да пружимо по јајце оним слатким словословима, што онако издашно пружају утехе напавенима, беспосленима, задуженима, заплетенима, слабима и малима и дају им пелике наде, кад наступи пролеће, па настане лето и кад проспе јесен своје дарове, неће више патити ни дуговати, и расплеше се и неће више бити слаби и малени. Зар не?

На трећем месту по црвено јајце свима оним избраницима што су на месту, где им је слаба реч, увели у моду старе чегртаљке, које не промукну.

Одмах за њима Сенаторијуму, у које се сместила стара склероза и млада ухљебија ради одрживања равнотеже међу неуравнотеженима.

Па онда, оном петемајском посланику, који намерава поново да се кандидује, јер се не плаши мушкова.

Оним католицима, што сваки дан као и сви свецци, не скрсте руке на трбух само једанпут.

Протекционизам у градској општини

У своје време је градска управа, на основу жалбе грађани Пирошке улице затворила колски пут. То затварање је уследило услед тога, што тамо у летњим данима влада страховита прашина, какова се не може замислити ни у пустињи Сахари.

Ти грађани Пирошке улице, чак су из здравствених разлога жртвовали па засадили дрвеће.

Како чујемо ово дана су два градска одборника, а становника Пирошке улице код председника општине г. др Бранислава Бороте интервенисали и захтевали да се затворени пут отвори, јер они, пошто су баштовани, неће да иду унаоколо са својим патлиџаном.

Да ли је новосадска Радничка Комора на висини свога позива??

Ми о радничким установама, као тековинама радничке класе имамо најлепше мишљење.

Оне су неопходно потребне ради регулисања односа између радника и послодавца. Окружни уреди за осигурање радника имају племенити задатак на пољу помоћи оболелих радника, а Радничке Коморе су установе које имају врло деликатну дужност и улогу у самом регулисању пословних односа између радника и послодавца.

Оне морају бити на висини својих задатака, тако, да као посреднице, све ствари које су спорне морају у танчине испитати, те сваки спор морају ставити на кантар правде и правичности, јер само тако оне могу бити оно, за чега су и успостављене.

Новосадска Радничка Комора изгледа нам, да се не држи постављених јој законских принципа и дужности, већ реди од

И оним православцима, што данас носе врбицу и кличу: Осана сину Давидову, а већ сутра вичу на сва уста: Распни га, распни.

И оном брату у Христу, који држи у фијоци три гарнитуре Изборног закона, па који вам се допада, добићете.

Оним главатим вођама и фирерима, чији траг не мирише на барут, него на отровне газове.

Оном јединцу некрсту, што с кршћанима има благо намјерење, да тера губу из торине.

Оним сексуалцима што штите голотињу.

Оним виноградарима и баштованима, што се боје мрза и сваког јутра обраћају своје погледе горе.

Замрзнутим капиталима, који се не краве ни усред лепог пролећа, не били се макар догоди-не откравили.

Оној политици, која досад није доспела да опорезе стабло пред кућом и хупе пред извором.

И оној култури и просвети, која вредно на том ради, да у броју државног чиновништва надмашимо покојну Аустромађарску.

Еразмо.

јела. Услед његовог пијанства, власник је претпео чак и осетљиве штете, и када човек није могао да нађе другог излаза, био је принуђен да га моментално отпусти.

И шта бива?

Радничка Комора уместо да је проверила стварни узрок отпуштања; она је на најједноставнији начин узела у заштиту онога, који није заслужио чак ни њезину интервенцију и приморава власника да га поново прими. Овај га прими понова, мислећи да ће се поправити, али не лежи враже, већ после два дана почео је на посао долазити пијан и за сваки рад неспособан, чинећи власнику радње до 1000 динара дневно штете. И шта сад? Ко је за све ово одговоран?

Ми се надамо, да ће се већ једном по радничким установама завести ред и да ће се сваки поставити на своје заслужно место и да ће се зацарени лични бирократизам уништити, баш у интересу заштите трезвених и бедних наших радника.

ПОЗОРИШТЕ

Београдско мало позориште поново гостује у Новом Саду.

Омиљено Београдско мало позориште г. Животића, које је приликом свога првога гостовања у Новом Саду, поживело завидне успехе и стекло такав рејоме код позоришног света, какав досада многа позоришта нису постигла.

То омиљено позориште г. Животића од пре неколико дана налази се поново на гостовању у нашој средини са врло одабраним репертоаром, који се садржи од духовитих лаких пикантерија и скечева од врло духовитих француских писаца.

Овде је непотребно наглашавати о сјајној уметничкој игри управника позоришта г. Животића, као и читавог ансамбла, који чини једну пелину одабраних уметничких снага, која свака своју ролу са пуно разумевања изводи онако, како ју је сам писац замислио.

Београдско мало позориште г. Животића бавиће се у Новом Саду и преко Ускршњих празника, а после ће, како чујемо, гостовати у Сомбору и Суботици.

Ускршњи репертоар Београдског малог позоришта:

Првог дана Ускрса, 12 о. м. приказиће се као дневна представа „Ваљевска подвала“, а као вечерња „Центар навале“; другог дана Ускрса 13 о. м. приказиће се као дневна представа „Лепа Клоренда“, а као вечерња „Имате ли што за царину“; трећег дана Ускрса, 14 о. м., приказиће се као вечерња представа „Контролор вагона за спавање“. У среду и четвртак, 15 и 16 о. м., гостоваће у Малом позоришту г. Жика Томић, члан Београдске опере и гђа Милена Бошњковић, чланица Народног позоришта из Београда. Почетак дневних представа у 15, а вечерњих у 20:30 часова.

случаја до случаја према срцу и осећајима према појединцима, т. ј. према такозваним „нашим“ и „вашим“ људима.

Многи радници подижу оптужбе против рада Радничке Коморе у Новом Саду, зато, што она није према појединим фирмама била довољно агресивна за заштиту радничких интереса, а у исто време та иста Комора је напротив бивала врло агресивна у заштити радника, који не би због свога рада и држања уопште смео да ужива интервенцију Радничке Коморе!

Илустрације ради изнећемо само један случај.

У једној првокласној и великој радњи у Новом Саду, као кувар запослен је један радник, где се храни око стотину збо-нираца.

Дотични кувар се чешће напије тако, да му се не може и несме поверовати искухавање

СЛАВЕНСКИ ДАНИ

Братска Чехословачка република је прва завела прославу Славенских дана, приредивши пре 4 године у Младој Болеслави у присуству разних свесловенских удружења свечану манифестацију свесловенске узајамности.

И место да све остале словенске земље пођу примером, морамо да констатујемо жалосну чињеницу у колико се настиче, да наше новине скоро нису ниједном речју истакле значај манифестације. И ако је то било одавно, неће бити на одмет — ако у неколико редака изнесемо значај Славенског дана за нас Свеславене.

Манифестација Славенског дана имала је велики значај за свесловенске одношаје. Прославом Славенског дана је обновљена традиција за заједнички рад свих Словена.

На тај дан манифестована је искрена љубав и слога Срба, Чеха, Бугара, Пољака и Руса као и одбрана Словена против оних, којима су јаке словенске државе кост у грлу.

Славенски народ, свестан слободе, братства и равноправности бориће се против сваког ига, долазио то од којегод стране.

Манифестација Славенског дана у Младој Болеслави прокламује идеју Панславенизма, која ће служити као чврста брана против најезде и фашизма, пангерманизма, болшевизма и мађаризма.

Идеја Панславенизма није никада претстављала неки народни шовинизам, већ покрет одбране против непријатеља Словена.

Панславенизам је од почетка проповедао са границом мира у руци љубав према слободи и човечанству, док је пангерманизам, фашизам, комунизам одмах са пламеним мачем најавио жудњу за освајањем и подјармљивањем других народа.

Главна идеја пангерманизма, фашизма и др. је била, да за господари целом Европом.

Идеја пак панславенизма је позивала своју свесловенску браћу на одбрану против насилничких и освајачких жеља, да сачува народну, политичку и господарску слободу.

И док на челу противника народне слободе и народне самосталности стоји увек особа у војничкој одори, на челу пак панславенизма стајали су апостоли мира, човечанства, науке и слободе.

И Панславенизам остајући од почетка до данас веран љубави према слободи, братству, равноправности, треба да путем манифестација Славенског дана не само у Младој Болеслави већ и у свима свесловенским државама окупи у једно коло све Словене, јер најновији политички догађаји говоре, да светским ратом није уништен демон за освајањем и уништавањем.

Политичко стање је у Европи озбиљно и у интересу народне, политичке и господарске слободе, треба да се сви Словени збију у једну чврсту непробојну фалангу и да заузму прво место међу народима, па, да једном дух дедова влада синовима.

Др. Душан Лацковић

ИЗ РАЗНИХ ВРЕМЕНА

Тридесет година друштвеног рада! Тридесет година певачког друштва, значи неколико генерација, које су у то време кроз њега прошле, и од којих је свака донела своје свеже гласове; одушевљење и љубав према друштву и његовим за-

на пропацирању ческе певачке уметности у иностранству. „Сметана“ пажљиво прати рад страних певачких организација, живо се интересује за међународне певачке утакмице и спрема се за иностранство. Из овог времена потиче многобројна

Певачко друштво „Сметана“ из Пилзена

дацима. Ипак остало је од почетка неколико чланова, да буду чувари добре традиције друштва „Сметаче“, и да преносе из једног периода у други своја искуства и своје знање. „Сметана“ певачко друштво у Пилзену има за време свога тридесетогодишњег делања неколико отсечака, а сваки од њих претставља посебну генерацију. Наравно да је немогуће тачно одредити — према извесним границама, или нарочитим особинама — период припадања једној или другој генерацији, јер се оне узајамно надопуњавају.

Са сигурношћу може се констатовати код сваке генерације, а можда и код сваког појединца, да је „Сметана“ највише привлачио својим радом на међународноме форуму, својим турнејама и успесима у страним земљама.

Крајем прошлог века услед тешких политичких прилика, појавила се је и међу ческим певачким друштвима извесна депресија, интересовање за певањем је опадало. Али баш у ово тешко време појавило се на певачкоме небу друштво „Сметана“ у Пилзену, као сјајан метеор, чаробна ватра која је све освојила. „Сметана“ постаје победилац на међународној певачкој утакмици. Његова победа је апсолутна, сјајна, превазилазећи свако очекивање. Од овога момента ческоме хору отварају се нови путеви. Победа Пилзенских певача било је право откривење ческе певачке уметности, на дотада неприступачној међународној територији, где се од тада први пут поред осталих народа појављује ческа песма.

Оснивачи „Сметане“ у Пилзену прошли су дотадашњи национални хоризонт ческог певачког друштва, и дали својем хору, а тиме и осталој певачкој јавности своју огромну жељу: наставити започети пут и пети се по њему све више и више ка највишем циљу. Већ у прво време по својем оснутку „Сметана“ је носилац сјајних победа, а истиче се чврстом вољом

кореспонденција између Пилзена и Француске, Холандије и Русије. Нажалост изненадна болест тадашњег диригента, омељала је многе планове.

У друштву појављују се нови, млађи елементи, а рад се наставља у правцу студирања пропагандне уметности, која се тада сматрала једино корисном. Певачка уметност ствара нови жанр, нову репродукцију, ново компоновање — нову музику.

Тада је „Сметана“ поново засијао на славној турнеји у Verviersu (Белгија); по чланови чезву за новим победама на међународном пољу.

Приликом народне утакмице у Пилзену 1912 године, на коме суделују сва ческа певачка друштва, „Сметана“ бива победилац и овом победом млађе снаге добијају још више почета и воље за рад. Као резултат овог напорног рада, долази још исте године велика турнеја у Швајцарску, која сјајно успева.

За време светског рата, остаје у Пилзену само мали број чланова, али у њима остаје стара љубав и одушевљење за уметнички рад. Они спремају један нови фронт, који има да попуни нова генерација. То је и успело. Послератно певачко друштво „Сметана“ вавредно је састављено. Поред старијих пионира, окупљају се младе снаге, са новим модерним гледиштима.

У 1920 години „Сметана“ долази у Југославију. Ова посета није била само ради тога, да би се само одржала традиција, но овде су осим чисто уметничких момената, били по среди и друш узроци. Своју посету код југословенске браће намењује ширењу односа између оба братска народа на пољу културне узајамности и тежи за тиме, да сарађује у пријатељској држави Мале Антанте, користећи се ослобођењем Словена испод туђинског јарма. Показује тиме у коме правцу треба стварати уметничке посете и налази све нове и нове следбенике, и то уколико се тиче турнеја певачких хорова, како из Чехослова-

чке у Југославију, тако и из Југославија у Чехословачку.

Југославија — то је сасвим друга земља, него што је била предратна Белгија, Француска, Холандија и Швајцарска. Југославија је сасвим друга земља, него што је била предратна Хрватска и Крајина... Несме се заборавити, да је турнеја у Загребу и у Љубљани пре светског рата имала демонстративан карактер, који је значао протест против угњетавања браће Хрвата и Словенаца. Али данас ослобођени иду ка ослобођенима! Тај пут „Сметане“ био је тада триумфалан поход у земљу ослобођене браће, на коме се чују зваци ческе песме као величанствена химна победе. Речи изговорене у Љубљани: „Док ће грмити словенски топови, дотле ће бити осигурана слобода Славена!“ — Попуњавам: „Док ће се орити песма Југословена и Чехословака, дотле ће оба народа славно живети!“

После повратка из Југославије, након добрих искустава, „Сметана“ поново повећава свој певачки хор, те затим наступа триумфалан шет у Париз, Страсбург и Хаг. „Сметана“ својом вавредно дисциплинованом организацијом ствара одушевљење свуда у иностранству, а то много доприноси његовом задатку, који претставља учвршћење међународних односа на пољу уметности. То је спољашњи рад. Али „Сметана“ ни за моменат не занемарује унутрашњу конструктивну делатност.

Наредна турнеја води „Сметану“ у Румунију! Корача по местима некадашњег фронта светског рата. Улази у земљу, која после страшног и суровог рата, успешно рада на пољу мирољубивости. Чески и румунски народ заједнички раде као добри суседи. Један другог помажу на пољу социјалног, културног и привредног рада. „Сметана“ долази у Румунију у места, где је дотада ческа певачка уметност била потпуно непозната. Ствара познанства, склапа уметничка пријатељства и радује њу, што је ова турнеја допринела узајамноме познавању и зближењу са румунским народом.

Последице уметничких турнеја „Сметане“ у иностранство уродиле су трајним плодом. „Сметана“ остаје у сталној вези са великим страним композиторима и певачким друштвима. Од појединаца били су ту међу осталим: Saint-Saens, Vaitz, Bal Florence Rillé, Verhey, Coypers, Alterino, Oskar Dev, Hubad, из друштва: les Artisan Reunis у Бриселу, L'Emulation, L'Orpheon Verviers, Rotte's Mannekon у Ротердаму, Veerenigde Zangers Амстердам, Bel Canto Копенхаген, Reitera Coris Рига, Cantarea Romaniei Букарешт, Doina Турн Северин, Lira Chicago, Глазбена Матица Љубљана, Цел, Марибор, Нови Сад, Лисински Загреб, Коло Станковић Београд, Echo Krakow.

Са овим композиторима и друштвима води „Сметана“ сталну кореспонденцију, шаље њима партитуре ческих песама, опера, модерних и класичних, те тако стално пропацира ческу музику и упознаје иностран-

ство са бисерима чешке уметности.

У Пилзену је „Сметана“ певао ред претставницама скоро свих европских држава; који су били одушевљени сјајном репродукцијом чешке песме у њиховом јединачном предвођењу.

Е. Матас

Заиста певачко друштво „Сметано“, својом високом класом певачке уметности провело је славу словенске песме што је у своје време то чинило руско певачко друштво „Славјански“, које се никада не може и неће заборавити, јер и једно и друго словенско друштво достојно је да се огласи бесмртнима.

Шта нају пријатељи

Сметане

В. Б. Аим:

У тесној вези сарађујемо већ од самог почетка мога компоновања. Радо се враћам успоменама Вашем првом извођењу мојих хорова: „Кирисар“ и „Очајање“ у Прагу. Тада сам морао још доћи на премијеру у Праг из табора. Затим сте мој рад стално пратили. Колико сте ми радост донели у свим тим годинама! Колико сам Вам за њу захвала! Онда ћете сигурно веровати да су моје жеље упућене Вашим даљњим успесима најискреније. Уосталом таквих успеха Ваша уметност с правом и заслужује.

Професор Ј. Бартовски:

Мушки кор сматрам увек као призму четири разних колорисаних гласова, који се преливају један у други.

Наш „Сметана“ побеђује увек како у најтежим хорovima модерним, тако и у једноставној чешкој или словачкој песми. Из његових репродукција осећате толико љубави према чешком певању, колико и према делу и његовом творцу. Чврсто извођена идејна линија, увек спаја све програме „Сметане“. Нема тога хора који би био сувишан. Нема те тачке, коју бисмо оставили. То је оно што у свим приредбама „Сметане“ дубоко ценим и поштујем.

Ј. Јиндрих:

Поштовани и драги пријатељи!

Ове године навршуете тридесетогодишњи јубилеј Ваше уметничке делатности... Како брзо време пролази! Имао сам среће, да сам могао из близа пратити Ваш постанак; развој и брзи узраст, Ваше уметничке тежње и све ваше радосне победе — од почетка до данашњег дана.

Са радошћу и задовољством можете да гледате на мишули новорав, али леп и успешан тридесетогодишњи уметнички рад. Историја зна, да сте Ви први пионери и победници чешког уметничког хорског певања код нас и у иностранству! А у данашњем времену претстављате сјајно певачко друштво! Желим вам у даљем напредовању много успеха и победе на пољу хорског певања и много радости на уметничком раду. Увек напред! (Имам

СА ЛИЦА НА НАЛИЧЈЕ

На данашњи празник Христовог Васкрсења, који слави цео хришћански свет као празник буђења нових снага и васкрса нове вере и самопоуздања, наде и вере за боље, срећније дане није узалуд, бар у неколико обазрети се у страшни вртлог нашег живота за прохујалих селамнаест година.

Кад се с лица пређе на налицје, постаје нам јасно зашто је млада југословенска слобода морала бити често извржута разним унутарњим и спољним ударцима. Нека нас нато потсети наш омиљени песник Јован Дучић, који је још 1914 године у визији Ослобођења певао:

*Свуд по јазбинама скривени су звери,
И по заседама скривени крајци,
И на тамницама под лонтом десери,
У орцима јоште притајени клинци!*

Тачно је, да је крвника у заседама остало још много, јер се југосл. ослобођење извршило врло наглим током. Одатле, у тој наглој реализацији наше националне идеологије лежи узрок многим унутрашњим кризама. Југославија у оно доба оживела је преко ноћи. И ма да је приправљена радом неколико нараштаја, тај рад није могао бити таквих размера, да етапним путем приправи солидну базу за оно што следи после акта ослобођења. Затим, корупциони рад бивше аустро-мађарске управе био је увек, бар материјално, јачи да дубоко засече у живи организам Југославије. У Аустро-Угарској, и у земљама под њом, великим

са вама своју лепу успомену: Примили сте од мене још у почетку мога компоновања — тада једнога непознатог композитора — мој тада још необјављени корал „Свети Ваславе“. Ох, какву снагу, окрепљење и самопоуздање црпео сам из Ваше сјајне репродукције! Од оног доба моја дела нисте напуштали. Захвала сам Вам за Вашу уметничку помоћ.)

Ј. Кличка:

Тридесет година Вашег уметничког рада било је за чешку певачку уметност — чију славу сте у свету победнички ширили — од таквог значаја, да међу најрадосније моменте свога уметничког стварања убрајам оне, када сам компоновао за Вас, свестан какво савршено извођење очекује моје творевине. Са радошћу поздрављам Ваш јубилеј, те да би изразио своје истинско интересовање на прослави коју заслужујете и пожелио Вам даљња напредак.

Витезслав Новак:

„Дошли, отпевали, победили!“ Овако цезарски отсечно гласила је Ваша вест о великом успеху у Бриселу 1900 године. А после више пута донели сте дому победничке трофеје из Француске, Белгије, Швајцарске и Југославије. — Певајте, драги пријатељи! Себи и нама на радост, певајте, и побеђујте даље!

делом живело се на рачун непоштења; у њој су била не само толерисана већ и обично потпомагана сва антинационална деловања. По свом ослобођењу Југославија је управо обрнула све те негативне вредности, покушавајући да свој млади организам подигне на принципу pune слободе и праведности. Али и код нас је био случај, као и у осталим револуцијама, да су на чело управе долазили и они који нису директно приправљали последњи револуционарни акт. И ту је случај, да су прави револуционарци као обично, у таквим часовима, изморени били деструктивно-негативним радом. Они нису имали толико моћи да револуцију своде у свој колосек, да у револуционарној грађевини суделују као позитивни конструктори.

Измучени и испрљени природно, да њихова места заузеше пасивнији и мање радикални елементи, такозвани посредници између победилаца и побеђених. И зато, ма колико болно одјекивала ова истина у душама честитих Југословена, она је обавештавала све наивне елементе, који су били опојени радошћу са ослобођењем, да у Југославији, не само да није све у реду, већ да је још увек и сувише зла којег је Аустрија оставила на свечаном поласку из Југославије и да песник право рече: „Свуд по јазбинама скривени су звери.“ И те звери, као Павлићи, Перчеци, Саркотићи са злочинцима задње врсте помугише наше свести али и упозорише нас, да треба много чистиња пре преласка на дефинитивно и позитивно изграђивање државног организма. Те звери уверише нас, да нас више не смеју пречити ситно-дипломатске обазривости да извршимо своје дужности, тим пре ако смо свесни, да се само на потпуно прочишћеном терену потпуно и сигурно може стварати.

А то стварање омогућиће се само онда, ако се дух, који није материјал, да се по потреби надомести другим и новим — васпита, трајно управља и негује. Особито млади дух, јер стари духови из старог аустро-мађарског друштва и нису више за нас употребљиви. И данас би требало бар толико имати државничке способности, да се не пружа никаква прилика за ма какав рад оним елементима чије моралне квалификације не вреде управо ни мало.

Наша држава још увек тражи и треба много чистиња пре но што пређе на дефинитивно и коначно изграђивање свог државног организма према приликама у којима се налази. И Христ с је говорио да треба извадити оно око које боли. Ето, тим пре, јер је и Југославија сувише трпела од паразита. И данас је време да она радикално одреже све паразитске органе, који би њезиним организму ма кад били од штете. Па ипак пре но што би било судбоносно, немишљиво

према споља истом онда може мора да дође до уверења да и бити снажна, кад буде унутарње чврсто организована, јака, недељива и потпуно јединствена и слободна.

И данас, на празник Христовог Васкрсења нека запамте и многи претставници вародни ону Христову реч (Мат. 5, 13): „Ви сте со земљи, ако се обљутави, чим ће се посолити? Она ће бити ни за што осим да се проспе на поље и да је људи погазе.“

Каменко М. Милошевић

Интересовање Њ. В. Краљица Марије за наше народне ношње

Београд, 3 априла. — Њено Величанство Краљица Марија позната је као велика љубитељка наших народних ношњи и рукотворина, те је већ досада за Своју приватну гардеробу прикупила готово све најинтересантије мотиве наших народних ношњи и рукотворина из разних крајева Југославије. Њено Величанство Краљица Марија има богату колекцију народних ношњи и мотива, којима се и сама служи кад год се за то укаже прилика.

Приликом једног пријема угледних госпођа у народним ношњама из Сомбора и околине, Њено Величанство Краљица Марија заинтересовала се за шокачку народну ношњу и изјавила жељу да за Своју приватну гардеробу набави један такав костим. Угледне госпође Мара Борђевић — рођена Малагурски — супруга г. Драгослава Борђевића, сенатора и бившег бана и госпођа Стана Малагурски, супруга г. Фрање Малагурског, бележника и велепоседника из Сонте, обећале су Њеном Величанству Краљици Марији прибавити један такав народни шокачки костим.

Данас пре подне, Њено Величанство Краљица Марија примила је у посебну аудијенцију угледне госпође Борђевић и Малагурски, које су том приликом донеле на поклон Њеном Величанству Краљици Марији један диван примерак шокачког народног одела са староверским мотивима, прикупљеним у околини Бача, Бачког Брега и Сонте. Њено Величанство Краљица Марија била је управо одушевљена овим лепим народним костимом, који ће употпунити Њену богату колекцију народних ношњи и рукотворина.

Приликом предаје овог народног шокачког костима Њеном Величанству Краљици Марији и пријема у Старом двору госпођа Борђевић и Малагурски, присуствовала је и Њено Величанство Краљица - Мајка Марија од Румуније. Њено Величанство Краљица-Мајка Марија од Румуније такође је са великом пажњом и интересовањем разгледала овај примерак шокачке народне ношње.

Госпође Борђевић и Малагурски биле су и саме обучене у шокачкој народној ношњи из новијег доба, те су приликом аудијенције у Двору биле и посебно сцимљене за Музеј Његовог Краљевског Височанства Кнеза Намесника Павла.

Ускршња изложба „Српске жене“ у Прагу 1910 године

„Non e dolor maggiore che ricordarsi del tempo felice“... DANTE.

Ускршња изложба „Српске жене“ у Прагу осам година пре ослобођења словенских држава — била је прва по хронолошком реду од манифестација и позива за сложни рад Словена, била је прва срећна визија о слободи, која је остварена готово читав децениј касније. У толико је милије евоцирати успомену на њу. Иако је наслов те изложбе био скроман, ова је имала вишу политичку задачу: окупити најслободније духове словенске под један барјак, извесен руком женском. Народне ношње и везови, скупљени из свих крајева наших у огромној количини били су ипак само декор, иза кога ће се пред очима аустријских господара сакрити оно дубље, оно веће, за које је требало договорна рада. И успело је сјајно! Нико није ни слутио, шта су све покривале златне и свилене српске марамице и деверски пешкири, нико није помишљао какова се сватовска музика овде спрема оној Аустрији о којој се је говорило: *Tu felix Austria nube*.

Живела сам тада у Сарајеву, брижво уписана у црну књигу „вердектера“, али под заштитом племенитог мужа на високом положају. И ако су ми босански тирани још 1900 г. декретом забранили, да „ништа више не смем писати“, ја сам јувачки писала и даље. Најбољи доказ је то, да сам 1910 била у Београду изабрана за делегата за све српско-хрватске покрајине на тој сјајној изложби. И то сама ја. Једнога дана добијем немачким језиком (да се босанска цензура не досети) написано писмо од гђе Милене Стојадиновић (дра Жарка жене), да наша добра тетка Бе слави сватове њених кћери и да ја треба да дођем. Тетка Бе Београд, разумела сам одмах. Али да ја из Босне идем у Београд, то значи хапс и за мог мужа тешке вепоилке. Али шта ли се спрема? Мора да је важно, кад оваки „хабер стиже“. И после други из Новог Сада, истог садржаја. Некако тајно дођем до пасуша са мојим девојачким именом и — у Београд. Али глава је у торби. У Београду нашла сам толико одушевљења за хрватске идејале, како га тада није било ни у Загребу. У Босни, Хрвати су Србе прогонили. Недају им ни дихати, а ту у Београду читав дан у свим круговима слушам само једно: о српско-хрватској слози, о заједничкој изложби, о заједничким предавањима итд. Ако не буде изложба српско-хрватска, веће је бити никако итд. Не могу, рођеним ушима да верујем. Сви концерти, који ће се дати у Прагу, имаће српске и хрватске песме на програму, ништа неће један без другога и никуда. Ово је за мене било право откровење. Сад о остваривању великих идеја, који се је вековима рађао само у душама наших нај-

бољих синова и кћери. Провела сам дане вавредно пријатне у Београду, радило се, приправљало, сновало, писало, да би се сви у Прагу прославили што више и лепше. У Сарајеву нико жив није смео знати, где сам била, па ни рођени муж, толико добар и велик душом. Али после толиког одушевљења двоструко сам ја тешко осећала ледену и отровну атмосферу сарајевског друштва. Ту о слози није било ни говора. Тада из Прага стиже позив председнице великог женског удружења Чешких жена Зорке Ховоркове (родом Српкиње, Војвођанке), да дођем у Праг као стручњак и да им помогнем у раду, за који знају, да сам способна.

Зорка Ховорка, рођ. Калић председница Удружења чехословачких жена у Прагу 1910 године

Дакле ипак: сад почиње, да да се испуњава. Али ја ћутим, не смем ни да кажем, да желим ићи. Можда су све то само лепе речи: жеље, фразе. Пређашњи бракови нису били такви, да је жена могла сваки час пут под ноге, а ја сам тек што дошла са пута. Праг је обећана земља, није то за субординацију чиновничку у Босни.

Позиви се понављају, писмени, па онда брвојавни. Гђа Зорка не пушта ме из руку, док мој муж не запита: Па шта ти мислиш? Толико те зову, а ти зар незнаш, шта ти је дужност?

Срећна захвалила сам му на тим речима и на том, да је и сам пошао самном у Праг, на славље словенске идеје, прве зоре слободе!

Прво питање, кад сам стигла, беше: Јесу ли стигли везови из Хрватске, на удруге у Петрињи, коју сам ја пре четири године била основала са Г. Златом Ковачевић. Тада ме фина гђа Зорка узе у страну, да не чују Чехиње и рече: „Немојте се жалостити. Она је дошла, донела радове, али кад је чула, да изложба има да буде српско-хрватска, а не сепаратно хрватска, љутила се је и — све вратила. Сад изложби морамо ипак дати наслов само српски, а ја знам, то је против жеље Београда! Других женск. удруга овда (сем петрињске) Хрватице нису имале, а Српкиње јесу и то многобројне.

Болело ме је јако. То је та иста Злата Ковачевић, која после ослобођења, ужива све плодове тога ослобођења и као једина Хрватица, дава парадира као председница у многим женским друштвима Београда, Скопља, Новог Сада и другде.

Изложба „Српске жене“ била је у сјајној четвороспратној палати, која се је звала „Небо“. Први дан је посетило 10 000 људи, сав универзитет и сви чувени политичари тадањег доба. Свако после подне давали се ковцери и претстави у самој изложби, јела су се само словенска јела, а публика је долазила као на мед. Улазнице довеле су неочекиване своте. Обилна српска ускршња јаја шаране писанице продавале су се на хиљаде, у свим облицима, шарамима и од развог материјала. Готово читав етнографски музеј преселио је у те дане из Београда у Праг, па Босна, Далмација, Војводина (са Јефимијиним покровом цара Лазара) па и дивном плаштаницом из Јегра и са другим историчним комадима, које је публика посматрала са занимањем. У изложбеном Одбору беше цвет чешке женске интелигенције и сви студенти Срби и Хрвати са чешких универзитета. Све новине и немачке и чешке доносице су дневно слике и чланке о изложби (ја сам их сама написала 15 на разним језицима). Место обичних поздрављања смо се са речима „Збирјаме се до хромади!“ (окупимо се!) проговорити немачку реч није било

слободно, јер се је звало, да је тај језик познат као интернационалан међу Словенима. Ипак смо се и без тога разумели. У чланцима говорило се је о улози словенске културе и традиције готово више, него баш о ношњама самим. Студенти Хрвати радили су много и у слози са српским и уносили и своја одушевљења у општу радост.

На глас ускршњег звона у руској цркви завршен је огроман посао око смештања изложбе, унешено је прво пролетње зеленило у просторије изложбе и запевана је тада забрањена будница: „Хеј Словени!“ из грла читавог радног одбора. Високо горе у „Небу Српске жене, док су вани први јутарњи зраци поздрављали Хрватини“.

Били су то срећни дани и хвала Богу, зора, која је тада забелила поробљеним Словенима донела је сунце слободе. Многи од оних студената, што су тада с нама радили, данас су људи на положају, а многи су у Јегру за новцем заборавили на свете идејале, на које су се клећали оне свете ускршње ноћи у Небу града Прага. Многе од оних младих девојака чехиња, дава су чувене жене, читам им имена по књижевним листовима, остале су верне духовном раду оних лепих дана. Гђа Зорка Ховорка, која је била душа целе изложбе, жива је и данас и њој посвећујем свој данашњи ускршњи поздрав.

Беловић Јелица.

ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ

У Новом Саду створена је децја секција Српског Народног Позоришта. Тој секцији стоје на челу наша уважена уметница г-ђа Даница Матејић-Сотировић и омиљени наш комичар чика Лаза Лазаревић. Досада ова секција броји 14 малих чланова, који су регрутовани од школске деце.

Г-ђа Даница Матејић-Сотировић

Секција даје сваке недеље и четвртка претставе, које су поучне не само за децу већ и многим родитељима оне би пружиле забаве и разоноде.

Репертоар ове секције је богат, а досада су давани ови комади: „Пепељуга“, „Чаробни прстен“, „Цар Тира“, „Смех као лек“, а за старије љаке пак „Шаран“, „Зла жена“, „Београд векад и сад“ и т. д.

Оснивање секције децјег позоришта заиста је за сваку по-

хвалу; тим пре, што школска деца у данима одмора, недељом и четвртом имају пријатну забаву са поучном тенденцијом, а отргнути су и од разуздане улице, која баш највише квари нашу младеж.

У данашњици моћ улице је тако силна и има тако велику привлачну моћ, да и најбоља деца подлежу њезином утицају и на крају крајева пропадају и постају штетни по и овако труло друштво.

Како је ова секција врло сиромашна, то јој је и град Нови Сад притекао у помоћ са прилогом од 3000 динара. А тако исто су и века наша хумана друштва припомогли секцију и дали јој неке ствари за гардеробу, која је скопљена са позамашним материјалним жртвама.

Да би секција пружити могла што ефикасније резултате на просвећивању наше младежи, наше националне будућности. Скрећемо пажњу надлежнима, а нарочито просветном оделењу Краљевске Банске управе и молимо, да овој секцији поклонили заслужену пажњу у сваком погледу.

Задатак је свију родитеља, да своју децу не само упућују на ове децје претставе, већ и сами да их посећују ради контроле над својом децом.

А г-ђи Даници Матејић-Сотировић и чика Лази Лазаревићу века је са наше стране топла хвала на њиховом великом труду, који већ недељама улажу у корист просвећивања наше младежи, нашега нараштаја.

Седамдесетпетогодишњица Благовештенског Сабора Народа Србског у Срем. Карловцима 1861

После укидања Војводине (1860) и њеног спајања делимично са Угарском (Бачка и Банат) а делимично са Славонијом (Срем), повзао је цар Фрања Јосиф патријарха Рајачића, да пошаље у Беч 20 поверљива српског народа, да тамо изложе своје мисли о положају српског народа. Патријарх Рајачић је одлучно одбио овај предлог изјављујући, да је о Војводини једини надлежан да расправља српски црквени и народни сабор. Сабор је отворио царски комесар барон Јосиф Филиповић, а председавао патријарх Јосиф Рајачић. Сабор је стао на гледиште темишварског сабора (1790 године) и мајске скупштине (1848), да Срби имају право на своју политичку територију са својим властима, те је изнео своје жеље у погледу граница Војводине, њеног основног уређења као и о односу Војводине према другим државним факторима. Закључци благовештенског сабора поднети су цару али никада нису потврђени. (Народна Енциклопедија СХС. I. књ.)

Благовештенски сабор 1861 остаће за нас Србе вечита знаменитост. У њему се већало о најважнијем питању, о животу народа нашег.

Радња овог сабора мора се тврити сваког Србина и твитаће га се не само сада, но и у доцнија времена. Саобштити ову радњу удаљеним савременицима и потомству, јесте право и дужност сваког члана народа, која је прилику имао бити сведок и учесником те радње... Благовештенски сабор је први појав нашег парламентарног живота на овој страни... (Из предговора књизи „Радња Благовештенског Сабора“ од Јована Ђорђевића.)

Имена чланова Благовештенског Сабора:

Председатељ: Његова Светост Јосиф Рајачић, патријарх српски.
Чланови Сабора:

- 1) Аврам Ђорђевић, парох сибашки за протопрезвитерат новосадски.
- 2) Аксентије Радовић, ц. и кр. јавни нотар, за протопрезвитерат кикиндски.
- 3) Александар Волић, градоначелник вршачки за варош Вршац.
- 4) Александар Вуков, парох модошки, за протопрезвитерат бечкеречки.
- 5) Александар Стојачковић, секретар кр. угарског намесништва, за варош Сомбор.
- 6) Антоније Нако, архимандрит бездински, за манастир Бездин.
- 7) Аркадије Николић, адвокат, за протопрезвитерат сомборски.
- 8) Арон Јоцић, дистриктски сенатор, за протопрезвитерат сегедински.
- 9) Велизар Мишковић, ц. и кр. срески актуар, за протопрезвитерат кикиндски.
- 10) Владимир Ковачић, ц. и кр. окружни ниживир, за протопрезвитерат сомборски.
- 11) Гаврило Новоковић, јурисор, за протопрезвитерат шидски.

12) Гедео Цветић, архимандрит месински, за манастир Месин.

13) Герман Анђелић, патријаршки протосинђел, за манастир фрушкогорски.

14) Данило Димитријевић, адвокат, за протопрезвитерат кикиндски.

15) Данило Стајић, прота бечкеречки, за протопрезвитерат бечкеречки.

16) Димитрије Марковић, прота шидски, за протопрезвитерат шидски.

17) Димитрије Рајић, намесник и парох сивачки, за протопрезвитерат сомборски.

18) Ђорђе Бранковић, прота сомборски, за протопрезвитерат сомборски.

19) Ђорђе Николић, прота семиклушки, за протопрезвитерат семиклушки.

20) Ђорђе Радак, адвокат, за протопрезвитерат кикиндски.

21) Ђорђе Станковић, актуар, за протопрезвитерат кикиндски.

22) Др Ђорђе Стојаковић, ц. и кр. придворни саветник, за протопрезвитерат новосадски.

23) Ђорђе пл. Стратимировић, ц. и кр. генерал мајор, за протопрезвитерат новосадски.

24) Евстатије Михајловић, ц. и кр. саветник врховног обласног суда, за протопрезвитерат бечкеречки.

25) Емил Манојловић, адвокат, за протопрезвитерат сегедински.

26) Емилијан Кенгелац, владика вршачки.

27) Шандор Коларовић, архимандрит ковиљски, за манастир Бођан и Ковиљ.

28) Шандор Лудзић, намесник и парох суботички, за протопрезвитерат сегедински.

29) Јован пл. Дамаскин Неметски, велики жупан, за протопрезвитерат темишварски.

30) Јован Живковић, други поджупан, за протопрезвитерат сремско-карловачки.

31) Јован Ђорђевић, уредник Србског Дневника, за протопрезвитерат новосадски.

32) Др Јован Суботић, први поджупан, за протопрезвитерат митровачки.

33) Др Јован Хаџић, царски саветник, за варош Нови Сад.

34) Јосиф барон Милутиновић, ц. и кр. подполковник, за протопрезвитерат темишварски.

35) Коста Петровић, дистрикционата директор, за протопрезвитерат кикиндски.

36) Лазар Довић, ц. и кр. срески начелник, за протопрезвитерат новосадски.

37) Лазар Стефановић, парох вршачки, за протопрезвитерат вршачки.

38) Др Ливије Радивојевић, ц. и кр. саветник врховног обласног суда, за протопрезвитерат темишварски.

39) Лукијан Николајевић, архимандрит београдски, за манастир фрушкогорски.

40) Др Милош Радојчић, лекар, за протопрезвитерат сремско-карловачки.

41) Михајло Стојановић, адвокат, за варош Кикинду.

42) Михајло Таназевић, ц. и кр. саветник Окружног суда, за протопрезвитерат бечкеречки.

43) Михајло Трандафиловић, адвокат, за протопрезвитерат чаковачки.

44) Никанор Грујић, архимандрит крушедолски, за фрушкогорске манастире.

45) Никола Вукићевић, професор препарандије, за протопрезвитерат сомборски.

46) Павао пл. Бибић, намесник и парох меленачки, за протопрезвитерат кикиндски.

47) Павао Влаховић, прота кикиндски, за протопрезвитерат кикиндски.

48) Павао Живановић, кнез иришки, за протопрезвитерат сремско-карловачки.

49) Павао пл. Јагодић, ц. саветник, за протопрезвитерат вршачки.

50) Павао Недаћ, ревидент рачуна, за протопрезвитерат кикиндски.

51) Павао Николић, прота карловачки, за протопрезвитерат сремско-карловачки.

52) Павао пл. Рађички од Скрибешћа, властелин за протопрезвитерат кикиндски.

53) Павао Стаматовић, прота новосадски, за протопрезвитерат новосадски.

54) Др Павао Трифунац, ц. и кр. срески начелник, за протопрезвитерат кикиндски.

55) Павао пл. Трифунац, ц. и кр. министарски саветник, за протопрезвитерат бечкеречки.

56) Петар гроф Чарнојевић, Мачански, властелин, за варош Темишвар.

57) Платон Атанацковић, владика бачки.

58) Порфирије Милитаровић, парох толдајски, за протопрезвитерат чаковачки.

59) Сава Ђорђевић, адвокат, за протопрезвитерат сегедински.

60) Самуило Маширевић, ц. и кр. саветник обласног суда, за протопрезвитерат чаковачки.

61) Светозар Миленковић, парох темишварски, за протопрезвитерат темишварски.

62) Др Светозар Милетић, градоначелник новосадски, за варош Нови Сад.

63) Светозар Милутиновић, ц. и кр. државни одветник, за варош Сомбор.

64) Светозар Пеша, адвокат варош Вршац.

65) Симеон Филиповић, адвокат, за протопрезвитерат шидски.

66) Срећко пл. Михајловић Јарембански, властелин, за варош Бечкерек.

67) Стефан Вуков, адвокат, за варош Бечкерек.

68) Стефан Георгијевић, приватник, за протопрезвитерат чанадски.

69) Стефан Дракулић, парох темишварски, за протопрезвитерат темишварски.

70) Стефан Михајловић, архимандрит св. Ђурђевачки, за манастир св. Ђурђе.

71) Стефан Сандић, адвокат, за протопрезвитерат чанадски.

72) Стефан Стојнов, ц. и кр. срески начелник, за протопрезвитерат митровачки.

73) Др Теодор пл. Мандић, од Равнице, саветник кр. угарског намесништва, за протопрезвитерат новосадски.

74) Теофан Живковић, патр. архиђаков, за манастире фрушкогорске.

75) Трифун Атанацковић, ц. и кр. саветник обласног суда, за варош Сомбор.

76) Урош Милутиновић, прота митровачки, за протопрезвитерат митровачки.

77) Христоф Шифман, добара инспектор, за протопрезвитерат чанадски.

Имена ових посланика показују нам, на како је високом нивоу наше српско друштво стајало само у једном делу наше Војводине, када је могло пре 75 година овако знамените и у нашем народу познате људе послати на Благовештенски Сабор у Сремске Карловце, где је жив српски народ политички сахрањен и тако ружно награђен за своје многоструке заслуге кроз столећа. Одлучни патријарх Јосиф барон Рајачић знао је, шта се спрема и није хтео дозволити, да та сахрана буде баш тако олако обављена. Као последица овога сабора севнула је доцније исполнска борба Светозара Милетића и другова у Пештанском сабору, а др Суботића и дра Полата у Загребачком сабору, али све то осуђеног на смрт није могло спасти. Спасео нас је само слом Хабсбурговаца.

Када је депутација довела у сабор царског и краљевског комесара генерала Јосифа барона Филиповића од Филипсберга, овај је на поздрав седог патријарха Рајачића рекао строгим војничким гласом, да је цар поново дао доказа своје милости и очинске бриге за увек верни српски народ, када је дозволио ову изванредну народну скупштину, којој је сврха, да се народу даде прилика, да своје жеље у обзир одржања својих права, повластица и законитих изнумака а нарочито своје народности и језика, изјави, и за увет и јемства начин знаће. *Најпосле конгрес пред очима треба да има већ извршено утеловљење војводства у Угарску, а и сремског дела у Славонију.* Од верности, правдољубља, мудрости и умерености заступника зависи сретан положај и сретна будућност народа српског, којег цар у своје срцу носи. Отворио је сабор и предао председништво у руке седом патријарху.

Храбри и одлучни патријарх смело је рекао: „Тешко ми пада, што нема приступа и гласа цео народ у сабору овом, јер привилегије народне, којима се јемствује народу нашем држање народних сабора, и осигуравају се права народна, нису само наше, него су обште имање, обште добро и благо, обште светиња и обшти аманет свију Србаља. Сваки од Вас, који овде учествује, учествује зато, што је Србин и члан овог народа, коме су повластице давне и дароване. Заузимао сам се, и настојао, да се скупе овом приликом заступници од свију аустријских Србаља. Али то

заузимање и настојавање, те сваколика мука која није могла уродити пожељним плодом и ја сам нашао према данашњим тешким околностима времена да добро и савјетно, пристати на посљедку и на онај изванредни, партикуларни сабор народни. Видите у том положају своје, као народни заступници, обште користи цјелог народа пред очима, и да ћете одговорити тим начином очекивању заступљеног и незаступљеног народа нашег.

Сабор је одржао једанаест седница од 21. марта до 7. априла 1861. године и предложио је ове услове сајужене Војводине српске и тамишког Баната са краљевином Угарском, односно са краљевиним троједном Хрватском, Славонијом и Далмацијом:

I. Област она, у којој Срби по већини живе, има се признати као област српска у краљевини Угарској, односно у троједној краљевини Хрватској, Славонији и Далмацији под називом „Војводина Српска“. У област спада цели провинцијал Срема, Бачке и Баната и петроварадинска, немачко банатска и српско-банатска регимента и тителски батаљон са дотичним слободним милитарским комунитетима (Петроварадин, Панчево, Бела Црква).

II. Војводина Српска има своју самосталну унутрашњу администрацију у зависности од средоточног провествства (за сада од дворске канцеларије Угарске и од дворске дикастерије троједне краљевине Хрватске, Славоније и Далмације.)

III. Слободан избор војводе Српског као политичког поглавара Војводине. Војводу српског бира из народа српског православно-источне вере обшти сабор свију Срба у Угарској, Хрватској, Славонији и Далмацији и у целој војеној граници живећих.

IV. Војводина српска извршује своју аутономију у обласној скупштини својој, која ће се по потреби периодично држати и које ће се делокруг на следеће простирати:

1. У обласним интересима доносити статуте.
2. Обнародовати законе земаљске.
3. Контролирати политичку администрацију.
4. Данак за Војводину порезати.
5. предрачун трошкова за обласне цели састављати.
6. Контигент регрута репартирати.
7. закључења доносити у свима делима, која се на благостање и потребе Војводине Српске односе и тим подобно.

V. Војводина Српска има једно обште земаљско законодавство са краљевином Угарском, а друго са троједном краљевином Хрватском, Славонијом и Далмацијом.

VI. У Војводини Српској је језик званичног деловодства код политичких и судијских власти и код скупштине српски са кирилицом и то како у унутрашњој, тако и у одношењу са вишим властима и обратно.

VII. У Војводини Српској неће се за досадашње жупаније

постављати особити велики жупани војвода има уједно и сва она права упражњавати, која великим жупанима пристоје.

VIII. У Војводини Српској установиће се особени апелациони суд, као друга инстанција за судијска дела целе Војводине.

IX. Трећа судијска инстанција биће при врховном суду угарском односително при врховном суду краљевине Хрватске, Славоније и Далмације.

X. При свакој највишој, како политичко-административној тако и судијској инстанцији имају референти са решавајућим гласом и нужним персоналом из Срба православно-источне вере на предлог војводе српског намештени бити.

XI. Достојноство патријарха српског скопчано је неразлучно са митрополијом карловачком и не може се више укидати.

XII. Спољашњи знаци српско-народног политичког живота у Војводини Српској је ГРБ из белог крста на пољу црвеном са четир цвлетна оцила и ЗАСТАВА са бојама црвеном, плаветном и белом поред царске и угарске заставе при званичним свечаностима.

XIII. Патрон Војводине Српске јесте св. Сава.

XIV. Када се у војеној граници система војена укине, све ово опредељење да се и на петроварадинску, немачко-банатску, српско-банатску регименту и на тителски батаљон са дотичним слободним комунитетима распростре.

XV. Што се тиче дела црквено-народних, односећи се на цркву, манастире, клир, фундације, васпитање, школе и тиме подобна заведенија и установљења у кругу Војводине Српске и изван ове народу српском припадајућих да се остави потпуно право народу српском и његовим црквеним и светским органима управљање, расположење и контролирање без утицаја државног управитељства и законодавства, осим једног врховног надзиратељства.

XVI. Сва предидућа опредељења од дотичног земаљског законодавства примљена сачињаваће уговор, од кога ни једна странка без саизвољења одступити не може. Уговор тај као основни закон редовном законодавству земаљском не подлежи, нити се може највишим решењима или закључењем законодавства променити, укинути, суспендирати или против смисла речи толковати.

Када се сабор састао, из Београда су путем штампе а може бити и иначе долазиле директиве, да Срби у Карловци своје увете базирају на угарским револуционарним законима из 1848 године а поред правила из српских народних привилегија. Осећа се утицај на састављање ове резолуције и од стајалишта мађарског великана Лајоша Кошута из изгнанства на решавање народносног питања у Угарској, који је у својој расправи „О народносног питању“, која је некако у то доба изашла, оправдано рекао, да Угарска држава треба да ступи у добре односе са свима

матрицама државама својих мањина и да дозволи да се мањине организују као народне целине, са изабраним вођом народним називајући га, како је то свакој мањини мило и даље да се стара, да добри односи са матрицама државама буду трајно добри.

Разуме се, да на ову резолуцију није никада дошао никакав одговор, јер се није ни желело српском народу нешто дати. Када је доцније Светозар Милетић са друговима Србима организовао велику парламентарну борбу у парламенту у Будимпешти и придобио за себе и многе посланике Словаке и Румуне, свемоћни Коломан Тиса повудио је Србима такав положај, какав су имали Саси у Ердељу, али уз услов да се одвоје од Словака и Румуна. Светозар Милетић то није примио и онда је настала борба, у којој је Светозар Милетић сломио, његова војска разбијена а народ остављен таворењу.

Да је у оно озбиљно доба кооперација између Срба и Хрвата била здравија и реалнија, коју је особито заступао од стране Срба др Јован Суботић, а од стране Хрвата бискуп Јурај Јосип Штросмајер, те да су обе стране биле на чисто с

тим, да је успех једних уједно и успех других, а неуспех једних уједно и неуспех других, па да су се и Хрвати озбиљно заузимају, да ова резолуција Срба не остане потпуно без резултата — поштедели би себи и једни и други многе доцније неугодности, јер би се научили сарађивати братски већ онда, када су и Мађари били још врло слаби и мали и створили би себи много јачи положај и утицај на државу политику.

Жалосно је, да још ни данас у својој држави није ни у српске ни у хрватске масе продрла свест о безусловној потреби чврсте сарадње и о недовољавању, да туђе акције могу нашу сарадњу да ометају.

Ово неколико ваших скромних речи о облетници једног тако значајног нашег народног сабора нека подстакне све оне наше људе који желе да утичу на судбину и будућност нашег напашеног народа, да узму књиге староставне и цопу из њих упуте за свој рад. Наша породица је слаба и краткотрајна, те ми немамо породичних традиција, већ их можемо стећи тек проучавајући своју славну прошлост.

Ing. Миливој Матић.

Питање интернационалог аутомобилског пута кроз Нови Сад

— Како се код нас третирају озбиљна питања; кортешки разлози пре свега —

По принципу: да се саслуша и друга страна, желимо да и са стране грађанства из центра нашега града рекнемо наше примедбе о питању изградње трасе интернационалог аутомобилског пута преко територије Новог Сада. Сматрамо да је потребно да се чује и ово мишљење, када су се неки наши суграђани нашли побуђенима да поднесу своје жалбе и да тиме омету евентуално изградњу овог пута.

Није потребно истаћи од колике је важности, што ће овај интернационални аутомобилски пут пролазити кроз наш град. О важности ове чињенице је несумњиво уверен сваки наш суграђанин. Нови Сад треба да је горд, што ће безбројни наши и интернационални путници на своје путу кроз нашу државу морати проћи и кроз наш град, те ће се тиме несумњиво подићи углед и значај нашега града, који ће сем тога и у своје привредне животу имати великих предности од овог интернационалног пута.

Па када све ово имамо у виду, онда се свако објективан посматрач и локални патриота у чуду мора запитати: какви су мотиви нагнали г.г. инжињера Миливоја Матића и дра Бранка Илића, лекара да поднесу жалбе против зготовљеног пројекта изградње овог пута. Новосадско грађанство једва је дочекало да падне коначна одлука меродавних фактора у овој ствари и сада долазе ове жалбе које никако веће пожурити но само могу отежавати решење и остварење овог питања.

Г. инж. Миливој Матић и остали потписници његове жалбе, као стари и аутохтони Новосађани свакако су руковођени разлозима у чију искреност и добронамерност не желимо ни тренутка да сумњамо. Сумњамо међутим да ће се њихов предлог моћи прихватити, јер би и сувише много требало утрошити на изградњу трасе оним улицама којима они предлажу, а сем тога није ни практично да та траса иде кривудава кроз неколико градских улица, ма колико да иначе сви желимо да та траса иде кроз наш национални крај у граду.

Још мање може бити прихватљив предлог г. дра Бранка Илића лекара, који ни мање ни више, но предлаже да тај интернационални аутомобилски пут иде поред Дома народног здравља, па поред свиларе уз канал на Темерински друм. Никакви разлози се не могу оправдати за овакав предлог, којим се тражи изградња тога интернационалнога пута кроз баруштину!

Сваки град се труди и настојава, да баш кроз свој центар изгради главни пут и међународне друмове, само се код нас нашло других разлога да се један од најважнијих интернационалних аутомобилских путева изгради кроз споредне улице и уличице па чак и на периферији града — па ма то било и кроз баруштину. Ми бисмо свакако морали црвенити и постидети се од странаца, ако би се којом невољом заиста овај интернационални пут изградио на периферији града и кроз баруштину, а не кроз центар нашег града.

Заста се мора поставити питање: зашто се наше грађанство труди и подноси огромне материјалне жртве на подизање и улепшавање нашега града, када се хоће сада интернационални пут, дакле пут којим би свакако највише странаца дошло у могућност да разгледа наш град, да овде види наше знаменитости и најзад да остави и коју пару, из неких фиктивних предности предлаже да се изгради поред гробља или чак и кроз баруштину. Зар г. др Бранко Илић није при подношењу своје жалбе и свога предлога да се овај интернационални пут изгради поред кавала, помишљао на то, да ће наш Булевар Краљице Марије временом ипак постати толико леп да ће се наш град моћи њиме и подичити, а да се улица Владике Гедсона и она ритина поред канала никада неће толико изградити да ће моћи послужити за украс нашем граду.

Жеља је да сваки странац који буде новим интернационалним аутомобилским друмом пролазио кроз наш град, овде неко време и проведе и да уз најлепше и најпријатније услове остави наш Нови Сад, што сумњамо да би се икада могло десити, ако се тај нови интернационални пут изгради на периферији и кроз новосадске ритине.

Уверени смо да ће код меценарних фактора превагнути објективно мишљење и најбоље схваћени интереси самога града, те неће прихватити предлоге којима се тражи изградња овог интернационалног пута — дуж канала!

Стари Новосађанин.

Госп. Матић нам је на наше питање нагласио, да је званична траса градска немогућа зато, што пројектовано премешћење канала на темеринском друму значи онемогућити наше сељаци, да са теретним колима туда улазе у град.

И на данашњи мост на кавалу пење се по малом успону, те се морају кола и правна и натоварена пажљиво терати. Зато су Енглеви, који су градили и канале Краља Петра и Краља Александра свуда метали ђуприје по могућству са виским навозима, који су за сељаци погодни.

У нашем случају пројектује се сталан мост чија нивелета треба да буде 6 (шест) метара виша него нивелета данашњег моста, и према томе поред успона од 30 промила треба са обе стране две стотине метара дуги навози, а поред 20 промила и 300 метара, што је страшно за сељачка натоварена кола.

Други огроман недостатак је профил пута, који треба да има 6 метара уметни пут и банкете, а где су још 2 и по метра за трамвај, који ми безувек морамо довести до ченечке цркве.

Мост би требао да има распон од 9 метара а не од шест метара и пешачке стазе на коловозима, а путни профил до ченечке цркве да буде исто тако 9 метара и банкети а не шест метара и банкети.

Траса кроз Клису зато је

добра, што би и трамвајско питање могло бити погодније решено. Са трга Кнегиње Зорке продужио би се трамвај Кисачком улицом све до Чевејске цркве. Један огривак ишао би улицом Краљевића Марка и Пирошком на Аеродром. На тај начин избегла би се трамвајска линија од болнице на Аеродром, која није у интересу старог Новог Сада.

Нова траса Каћског пута јасно показује, шта треба да буде са нашим салашанима. Каћски пут ће ићи старим наскпом, на кавалу ће бити начињена ђуприја каква је давао на Темеринском друму и наши салашани силом прилика моћи ће улазити само око света у варош. Или ће се негде из Видовданског насеља начинити

При Државној помоћној школи у Новом Саду, одржан је информативни течај за све учитеље-хоспитанте са територије Дунавске Бановине

Течај је отворио г. Велимир Р. Дамњановић, управник Државне помоћне школе у Новом Саду и референт помоћног школства за Дунавску бановину, којом је приликом одржао говор у коме је поздравно начелника Просветног одељења г. Јаношевића, и све слушаоце течаја учитеље-хоспитанте. Овом је приликом г. Дамњановић, изразио захвалност г. начелнику Јаношевићу, у име своје и у име свију учитеља-хоспитаната из наше Бановине, на доношењу одлуке и стварања могућности да се одржи овај течај.

После одржаног говора од стране г. Дамњановића, прешло се на читање програмског рада, који је обилан и врло стручан. Главни циљ програмског рада овог течаја, састоји се у давању инструкција за рад у помоћним школама-одељењима и организације истих. Програм рада овог течаја делио би се у две главне групе, на теориски и практични део предавања, која ће предавања слушати сви учитељи-хоспитанти са територије ове Бановине.

Напоменути програмским радом г. Дамњановић, одржаће предавања из следећих области: „Потребе за Помоћним школством и организација истих“; „Кратак преглед страног Основног школства и предлог за наш систем Основних школа“; „Наставни план и програм за Помоћне школе-одељења“; „Савремени наставни принципи и примена истих у Помоћном школству“; „Кратак преглед методског рада наставних предмета у Помоћним школама-одељењима“; „Значај и начин примене ручног рада у Помоћним школама-одељењима“; „Значај цртања са илустрацијом у Помоћним школама-одељењима“; „Врсте теорија о испитивању интелигенције код школске деце“; „Практични експерименти испитивања интелигенције код школске деце“; „Упут за формирање Помоћних школа-пословање Основне школе, школског лекара, стручног учитеља и рад Пријемне комисије за пријем деце у Помоћне школе-одељења“; „Начин во-

нов прелаз преко Кавала са таквим истим мостом, какав је давао на Темеринском друму.

Треба теренске прилике добро познавати, звати потребе грађанства и бити лично потпуно незаинтересован, па се сваки технички проблем може врло лако и врло добро решити.

Поред добре намере има још доста времена, да се сва ова питања проуче, а госп. Матић није крив, што он није данас у могућности, да у својој Отаџбини може позитивно да ради, већ може своје идеје само путем жалби да изнесе на јавност, ако и са малим изгледима на успех а оно брем ради оних у будућности, који ће се многом чему необично чудити, када виде, како је учињено, а могло је бити боље.

ђења пријемних, описних и здравствених листова код деце у Помоћним школама-одељењима“; „Приказ о страниј и домаћој стручној литератури у области Помоћног школства“.

Г. Велимир Г. Дамњановић управник Државне помоћне школе у Новом Саду

Други део програмског рада био је у томе, што су учитељи хоспитанти слушали практична угледна предавања, која су држана од стране оспособљених наставника за ово школство. Такође је овим програмом предвиђена заједничка дискусија са учитељима-хоспитантима по горе наведеним предметима, као и да учитељи-хоспитанти одрже по неко практично предавање, како би могли запознати правилну потребу рада с овом децом.

Након прочитаног програмског рада на овом течају, Господин начелник просветног одељења узео је реч, којом је приликом поздравно г. Дамњановића, управника Државне помоћне школе у Новом Саду и референта помоћног школства за Дунавску бановину — старешину овог течаја, као и све учитеље-хоспитанте са територије Дунавске бановине, којима је зажелело успех у свом будућем напорном раду. Г. начелник Јаношевић, изјавио је да је програмски рад течаја врло обилан и стручан.

Овом је приликом г. начелник Јаношевић, обишао све

школске дворане, а нарочито се задржао у школском музеју и изложио ђачких радова. Потребно је подвући, да је школски музеј Државне помоћне школе у Н. Саду један од најбољих музеја ове врсте у Дунавској бановини.

Посећивали су овај информативни течај, следећи учитељи-хоспитанти из Дунавске бановине: г.г. Илићка С. Марија, учитељица-хоспитанкиња у Новом Саду, Вукићевићка А. Радмила, учитељица-хоспитанкиња из Крагујевца, Гордана Ђ. Миркова, учитељица-хоспитанкиња из Новог Сада, Стефановићева Негослава, учитељица-хоспитанкиња из Крагујевца, Илићков Петар учитељ-хоспитант из Сомбора, Павловић Анка, учитељица-хоспитанкиња из Смедерева, Миљковић Д. Ружица, учитељица-хоспитанкиња из Беле Цркве, Илићка М. Јелица, учитељица-хоспитанкиња из Новог Сада, Миљковић Добрила учитељица-хоспитанкиња из Пожаревца, Авокић Анђелка, учитељица-хоспитанкиња из Новог Сада, Јовановић Даница учитељица-хоспитанкиња из Смедерева и Јелићек Анка, учитељица-хоспитанкиња из Илока.

ЧУДНА РАБОТА!

Има чудни ствари у овом нашем граду Новом Саду. Најчудније је то, што се у опште на удобност грађанства а и странаца најмање пази.

Прашина већ у марту почела је да обавија цео град, а оне летеће поливање још је развија и удвостручи.

За одмор странаца и грађанства нигде нема ни једне клупе. У Петроварадину на обали Дунава и оне две-три што су биле нестале су. Изузимајући једну, која својим незакованим ексерима цепа јадним грађанима хаљине.

Идући Штранду још је горе. Ни ту нема ни дрвцета да мало хлада буде, а то је тако лепо место за шетњу, да би сваки други град то искористио.

Жалосно је да променада, која је у средини града и код суда нема целе јесени, зиме и пролећа ни једне клупе. Било је красних сунчаних дана и силне дечице у њему, али ни једно место није било за одмор.

Када се наместе клупе одмах почиње и скупљање динара, као да грађани не плаћају порез и да незаслужују барем најмању пажњу од града.

Зашто је то тако, многи се питају и незнају шта да мисле. Неки тврде да за удобност грађанства и странаца нема буџета, а неки потврде горње речи, све је то чудна работа. И стрепио спашен!

Поклик Славенству!*

Хеј Славени, што сте мртви?
Дух ваших дедова
заспао је, не буди се
данаšnjих синова.

Док се друга раса диже,
славски народ дрема,
зар он смисла за будућност
здрава још те нема.

Много мањи народ влада
садањом Европом.
А. Славени, витезови,
што ћутите редом.

Где је понос, иде је слога
брата Славјанине?
Удружи се, сједини се,
та тако ти Бога.

Нек престану свађе клете,
и неслоге братске.
Нека живи моћан народ
крви свесловенске.

Заузмите прво место
међу народима.
Па, да једном дух дедова,
влада синовима.

Др. Душан Лацковић.

* Пева се као „Хеј Славени“

УСКРШЊА ЈАЈА

као сваке, тако и ове године
дели наша Редакција овим
редом:

Морчије јаје: Као пегаво, шарено и најтврђе и најотпорније наша редакција је много и дуго размишљала, коме да га у знак признања а као одликовање преда; а огроман број наших сарадника и редактора, а после дуже дискусије, сложио се у томе: да морчије јаје као најтврђе и најотпорније, припада ником другом већ нашем лорду Меру г. д-р Браниславу Бороти, јер је доказао, да је најтврђе и најотпорнији претседник на својој столици.

Гушчије јаје: Због своје величине, редакција нашега листа решила је, да га преда јединој бившој радикалској величини, јер и она у последње време као гуска лута у магли, између Ј. Р. З. странке, главног радикалног одбора и раздружене опозиције.

Пачије јаје: „Ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога истини“, припада водећим круговима наше градске комуналне политике, јер и они се, као патак гагају и слабо на сувом крећу.

Сврачије јаје: У редакцији једногласно је решено: да се преда г. Шеси, такозваном и набеђеном уреднику „Народне Свести“, и то само зато, што други сврача, он великодушно потписује.

Ђурчије јаје: Око њега је била велика борба и размислажења. Пошто је за њега био велики број заслужних кандидата. Те пошто се чланови редакције нису могли сложити ни у једној личности, пошто су га све од реда достојне и заслужне; то је на крају крајева доцето компромисно решење: „Овогодишње ђурчије јаје, даје се на чување г. Сави Нишевићу, као чувеном чувару приватне и личне својине“.

Голубчије јаје: Једногласно је решено, да припада нашем Владети — Бару; с разлога, што он има голубчије срце и душу; те без капи жучи, смирено и без роптања, као градски службеник, чека исплату устегнутих припадности, које је проузроковано кривим тумачењем презеша г. Др. Бранислава Бороте.

Нојево јаје: Пошто га ове године редакција не поседује; то се препоручује свакоме ко га жели, нека се мало одшета до Абисиније, тамо ће сигурно негде у песку наћи.

У то име, свима срећнима и задовољнима, желимо да још боље проведу Христово Васкресење.

Заштита музике у Дунавској бановини

Г. Светислав Пешић није више заступник нашег удружења и нема никаква права у наше име и на наш рачун никакве суме да убира, или уговоре да склапа. Њему исплаћене рачуне или са њиме склопљене уговоре нећемо признати.

Не одговара истини, да Удружење југословенских музичких аутора „УЈМА“ поседује право на самостално убирање ауторских хонорара, јер је ово удружење сва своја права закључним уговором пренела на „Аутор централу“. Овај уговор, који је на основу једне пресуде изабраног суда Загребачке трговинске коморе за последње две године био стављен ван крепости и за које је време „Ујма“ самостално могла убирати ауторске хонораре за своје чланове, пресудом Загребачког касационог суда Бр. Рев. 732-1 1935. III. По. 98-1933 од 28 новембра 1935 године опет ступио на снагу, јер је овом пресудом поништена пресуда загребачког изабраног суда, те тако „Ујма“ нема више самосталног располагања са ауторским правима својих чланова па према томе ни г. Светислав Пешић није више овлашћен, да у име „Ујме“ иступа нити да за ову убире ауторске хонораре.

Генерална дирекција „Аутор централе“ за ауторска права
ВУКОВИЋ директор

Права реткост!...

Матија Фордман из Новог Сада, са станом у улици Грчића Миленка број 25 доживео је праву реткост.

Наиме, његова коза је пре три године ојарила тројке, прошле године четворке, а ове године петоро јарића.

То је права реткост, којој се сиромаш Матија није могао ни надати.

Матија иако је сиромаш човек, рад је да на овогодишњу изложбу изложи своју козу, али сиромаш није у стању да плати оне издатке које снашају и други излагачи приплодне стоке.

Ми би били врло захвални управи изложбе, да би овом сиромашку пружио могућност, да изложи заиста своју врло ретку козу, која би на изложби била заиста јединствени примерак, који би и на изложби изазвао праву сензацију.

УСКРШЊЕ ВИНО:

1 литра Неготинског 5
суварка
1 пар Хреновни 1.50
са лебом и хреном
добива се у

Аутомат „Бифе“

Краља Александра улица 3
(кућа Димовић)

Новосадске вести

— Предавање пред београдским микрофоном, држи наша сарадница г-ђа Јелица Беловић, дана 18 априла у 16 часова, о теми: „Ђурђевданска биљка-дебелика“. Урпак или ранило, како га наш народ већ хиљаду година слави по читавој Југославији, приказан је познатом живописношћу и научном фундираношћу предавачице и ми зато на њега упозоримо своје читаоце. — Недавно је једно њено слично предавање одржано у Базелу.

— Музичко вече. Музичко друштво у Новом Саду, које је једно од најактивнијих месних друштава и које је под покровитељством Њ. В. Петра II Краља Југославије, одржаће дана 18-ог априла о. г. VI. редовно (другарско) Музичко вече у великој дворани „Хабага“ и то са врло различитим, занимљивим и одбараним програмом.

У извођењу програма учествују: 1) Мешовити хор Музичког друштва. 2) Госпођа Вилма Голдберг уметница на клавиру, чланица Муз. Друштва. 3) Госпођица Нада Р. Теофановић, колоратурни сопран, чланица Музичког друштва, на клавиру прати г-ца Зора Веселиновић. 4) Оркестар Музичког друштва.

После програма биће играјка. Детаљан програм објавиће се накнадно.

Трке у Новом Саду

Војвођанско коло јахача „Престолонаследник Петар“ у Новом Саду приређује у недељу, 19 априла 1936 године, прве пролетње трке чији распоред ниже доносимо:

НАГРАДЕ: 16.050 дин.

1. У 15 часова трка одлајвача са села и полукрвна грла. Награда динара: 3.250.— (1500, 500 и 250). За сва домаћа грла полукрвна и грла одгајивача са села, од 3 године и старија. Терет: 3 године 57 кгр., 4 год. и старија 62 кгр. За сваку добијену прву награду у овој години 1½ кгр. више. Дужина стазе 1.400 мет. Уписнина 30 динара.

2. У 15.30 часова интернаци-

онална трка. Награда 4.200 дин. (3000 800 и 400). За сва грла од 3 године и старија. Терет: 3 године 57 кгр. 4 год. и старија 62 кгр. Дужина стазе 1.800 метара. Уписнина 30 динара.

3. У 16 часова Препонска трка са 6 препона. Награда 4.200 дин. (3.000 800 и 400). За сва грла од 4 године и старија. Терет: 4 год. 62 кгр. а старија 65 кгр. Јаше: даме, официри и центлмени. Дужина стазе 2400 метара. Уписнина 40 динара.

4. У 16.30 часова Конкур-итик. Награда 3.200 динара (2.000, 800 и 400 дин.) Јаше: даме, официри и центлмени гг. официри на својим коњима или коњима својих другова: Паркур 12-14 препона, висине до 1.30 метара. Уписнина 30 динара.

5. У 17.15 часова Једнопрежна касачка трка. Награда: 2.200 дин. (1.500 500 и 200). За сва домаћа грла пунокрвна и полукрвна од 3 године и старија, која имају пашире. Дужина стазе 2.000 метара. За сваку добијену прву награду 30 метара више, но највише 120 метара. Уписнина 30 динара.

Из Црвеног Крста

У згради Бановинског одбора Друштва Црвеног Крста у Новом Саду одржан је 31 марта о. г. испит за добровољне болничарке. Испиту су приступиле 24 госпође и госпођице из Новог Сада, које су после четворомесечне теоријске наставе у Црвеном Крсту и практичне обуке у новосадској државној болници у Новом Саду, овај испит — делом са одличним делом са врло добрим успехом положиле.

Испитом је руководила нарочита комисија, састављена од г. др. Ј. Ненадовића, као претседника, г. др. М. Иличковића, бриг. санитетског генерала као изасланика војног санитета и лекара наставника.

Ово је већ четврти течај за добровољне болничаре и болничарке у Новом Саду, који организује Црвени Крст, а у припреми су и нови течајеви.

Деловођа овог успелог течаја била је г-ца Олга Легановић из Новог Сада.

ТЕЛЕФОН 20-06
ТЕЛЕГРАМ: СЛОБОДА

ХОТЕЛ СЛОБОДА

НОВИ САД

ПРВОРАЗРЕДНИ ХОТЕЛ У ЦЕНТРУ ГРАДА
ТЕКУЋА ВОДА ЦЕНТРАЛНО ГРЕЈАЊЕ

Кафана ресторан Вариете (СФ)

Позориште и кино у кући. Цене умерене. Прворазредна послуга.

БРАНИСЛАВ-БРАНА Р.
МИЛОСАВЉЕВИЋ
пиковник у пензији
БАРД ЈУГОСЛАВИЈЕ

РАСПУЋИН

— ANTE PORTAS —

Не, ја нисам мртав. Варате се људи.
Ја вечито живим као уклети Јуда:
Тражим нове жртве. Ја сам пастир
блуда,
Ја сам АВЕТ, — САБЛАСТ, која стиже
свуда.

Где народ пропада. Где су гоубе луде
Лукула и Рема... и блуднице жене;
Где властела само за оргије жуде,
Ето Распућина... ето тамо мене!

У Краљевском плашту, мантији,
мундиру.....
Све једно у чему — ја сам увек исти.
Царства труза рушним — огрезла у пуну;
Јер ја сам Распућин..... рачуна су
чисти.

Карактере лоним и пузавце стварам,
Тешко оном робу, ко је против мене!
Ласкавце уздижем..... Мудраце обарам.....
Волећ, волећ мене, али не поштене.

Клеопатра, Дибари, Помпадур, Бовари...
О да дивних жена и удеса злог;
Пропадоше царства, али пита то мари,
Кад имамо љубав..... а љубав је Бог.

Ја мртви музтраце! Ја презирем књиге!
Дайте доста „вотке“, карата и вина;
Пуно лепих жена, да растерам бриге;
Јер живот је кратак. Живот је милова.

Свирајте цитани! Бубњари нех треште,
Ја „казачок“ играм окретао и смело;
Сит сам селских цура — главе су.....
невеште.....

Жудим месо бело... Свирајте „опело“!

И Распућин игра..... Шахшапац се
лаје.....
Док тамо..... На фронту..... У бури.....
Народ Руски гини..... Крави се.....
Бије.....
Једна САБЛАСТ ЦРНА над Русијом
ЈУРИ.....
РАСПУЋИН.....

Не, ја нисам мртав. Варате се људи.

КЊИЖЕВНОСТ

„Летопис Матице Српске“ под уредништвом секретара М. С. г. др. Николе Милутиновића, можда је најслабији, и раван оном, кога је, по ослобођењу уредио др. Каменко Суботић. Ни близу ови Летописи не стоје на оној висини, на којој су стајали стари Летописи, а нарочито под уредништвом Тихомира Остојића, а на којој би требао и морао и данашњи Летопис да стоји. Летописи ови уређивани су без програма, у њих је удазило све што је стигло, а у недостатку материјала, пашли су места у њима

радови од фељтонске вредности и ствари, које нису за Летопис. Правдање г. уредника, да се и млађим дала прилика да сарађују на Летопису, ни чим се не да правдати. Данашњи признати писци и књижевници нису почели од озго, с вишег, него од оздо, па на више. Шантић, Поровић, Јакшић и други су имали да се спремају, дотерују стил и техничку обраду, па да заузму место већ међу „признатима“, и добију гостопримство у часописима где се сваки књижевни рад строго оцењује, и где такав рад писца уврштају у праве писце.

Није се тако поступало, и Летопис је много изгубио од своје садржине па тим и од своје вредности. Није ту помогла ни реклама уредника, која је јака била и мора се признати, да је уредник у томе вешт као новинар, у чему као да је претекао његове новинарске колеге. Увидели су то и меридавни у Матици, те је уређивање летописа прешло у руке поуздане, и то нам даје наде да верујемо, да ће се Летопис подићи на завидну висину, а за то нам јамчи и име г. Васе Стајића, његова солидна спрема, његов досадашњи књижевни рад и његов углед који заузима међу нашим књижевницима и све ће то допринети, да ће се око Летописа окупити наши први и најбољи књижевници а то заслужује Матица и њезин Летопис. С. Босанчић

Примили смо на углед књигу „Трудом и радом“ од А. Нађвинског, Суботица. — Једна нова и занимљива лектира из живота оних, који су се својим трудом и радом уздигли. Приказан је рад предратне омладине, која треба да служи као узор садашњој. У ужем обиму, на овај начин, уз малу цену долази до упознавања живота и рала многих истакнутих јавних радника свако, ко није равнодушан за прошлост и будућност културног живота једног напредног краја наше Отаџбине.

Књига је од садржине по вредности, а техничка израда је примерна. Са илустрацијама и лепом насловном декорацијом, чини добар утисак, а уз то и врло солидне цене од 10 дина (72 стр.) довољна је препорука.

Трговина вирибершке, галантеријске, кратке и плетене робе на велико. Фабрично стовариште лопти и разних играчака.

Основано 1865 — Телефон 21-40
Број јавни наслов: „ЈУЛЕС“
КОД ПЛAVОГ КОЊА

ЈОСИФ
ЈУЛИЈЕ
КОН
НОВИ САД, Кр. Александра 11

Новитети!

За пролеће!

Штофа за женске мантиле, костиме и хаљине, креп-клоке за компле-е и хаљине, креп-Рио, креп-мос, емприме, као и сваковрсне мануфактурне робе добићете по врло повољној цени код:

Браће Вардић „Змај“
Нови Сад, Краља Петра ул. 24

Чинионачке зајмове до Дин. 15.000.— дајемо свим државним и самоуправним чинионицима са стеченим правом на пензију (цивилним и војним) без јамаца, уз месечну отплату на 5 год. Доставите специфициране податке о плати и одбицима.

Тражите бесплатне **ГРАЂАНСКА ДИОНИЧКА ШТЕДИОНА** проспекте!
ДАРУВАР

Сретне Ускршње празнике свима својим муштеријама и пријатељима желе:

Уредништво и администрација
„НОВИ САД“
Краља Петра број 3

Продаваона

Баџа

Пословођа Иван Рукавина
Нови Сад, Трг Ослобођења

Хотел

„Краљица Марија“
Нови Сад, Трг Ослобођења

Хотел „Слобода“

Нови Сад
Трг Ослобођења

Помодно-галантериска радња
„ЛАФАЈЕТ“
Нови Сад, Јеврејска улица 2

ЈОЦА МИЛОШЕВИЋ
Бифе „Бановина“ Нови Сад
Булевар „Краљице Марије“

Гостиона
„КОД „СТРАХИЊЕ“
Нови Сад, Дунавска улица

„ЦЕНТЛЕМАН“
Власник Спасоје Атанацковић
Нови Сад, Трг Ослобођења 2.

„ТРИКОТАЖА“
Власник Радован Чонкић
Нови Сад, Краља Петра ул. 3

ЈАКОВЉЕВИЋ и КЕСЛЕР
мануфактурна трговина
Нови Сад, Краља Александра

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА
„СЛАВИЈА“
Власник: Владимир Лежмирац
Нови Сад, Пашићева улица

МАРА ГРЧИЋ
модес
Нови Сад, Катличка порта 3.

„МОЈСОВИЋ“
Краља Александра улица 20.
Футошка улица 27.
Пашићева улица 25.
Темеринска 9.

ЕУГЕН КЛАЈН
трговац
Нови Сад, Краља Александра

Трговина галантеријске робе
ЈОСИП ЈУЛИЈЕ КОН
Нови Сад, Краља Александра ул.

Женска конфекција „Штоф“
Трговачко Командитно Друштво
ФРАЊА РОТ
Нови Сад, Краља Петра ул. 13.

УПРАВА
„АПОЛО“ и „ОДЕОН“
ТОН-БИОСКОПА

Трговина мушког одела
БРАЋА НОВАКОВИЋ
Нови Сад, Пашићева улица 10

Кафана „МАЛИ ЈОЦА“
Нови Сад, Змај Јовина 18

Мануфактурна трговина
ЖАРКО ТАТАРСКИ
Нови Сад, Краља Петра улица

КРЗНАРА
ФАРКАШ ШАНДОР
Нови Сад, Краља Петра улица

Драгуљар и сајдија
Т. ГОЛДБЕРГ
Нови Сад, Краља Петра ул. 23

Кафана „ТОПОЛА“
Срета Дејановић
Нови Сад, Дунавска ул. 23

Помодна-мануфактурна тргов.
ПУРАЋ и МИЈАВЕЦ
Краља Петра улица 7

Централна задруга Југослов.
аутора за „Аутор централу“
ЈОВАН РАШИЋ

БЕЛА ЛАЂА
Власник Зурковић Ђура
Његошева ул. 7

Продавница број 7
„СОКО“ одела
Нови Сад, Краља Петра ул. 17

Ресторација „ЛИПА“
САВА ПОПОВИЋ
Нови Сад, Милетићева ул. 7

АЛЕКСАНДАР КРСТИЋ
трговина деликатеса
и шпецерајске робе
Нови Сад Краља Александра 1

ЈОВАН ГУБАНДА Фут. ул. 22
женски фризер и берберин
Електрична ондулација
уз најсолиднију цену

„КОРХЕЦ“ филијала
Нови Сад, футошка ул. 20

НИКОЛА КРАУС
електрично и радио предузеће
Нови Сад, Јеврејска ул. 14

„ЦИТИ“ посластичарница
Љубомир Парлаћ
Јеврејска улица 11

МАРТИН РОБЕРТ
месарска и кобасичарска радња
Нови Сад, Краља Петра 30

„АСТРА“ ципеле
Нови Сад, Краља Петра 25

Бифе „ШУМАДИЈА“
Радомир Прокић
Нови Сад, Краља Петра 7

Књиговезница и папирница
ЈОВАН БЕК
Нови Сад, Футошка улица

ЉУБЉАНСКА КРЕДИТНА БАНКА**Централа: ЉУБЉАНА**

Основана 1900 г.

ФИЛИЈАЛЕ:

Целџе, Крањ, Марибор, Нови Сад,
Ракек, Словењградец, Сплит, Шибеник
и Загреб.

Деоничка главница Дин. 30,000.000**БАВИ СЕ СВИМА БАНКАРСКИМ ПОСЛОВИМА****ПОДЕЉУЈЕ КРАТКОРОЧНЕ ЗАЈМОВЕ**

на темељу римесе одговарајућег бонитета, ломбарда,
робе, извозничких докумената и рецеписа те државних
хартија од вредности и т. д.

КУПУЈЕ И ПРОДАЈЕ

државне хартије од вредности те исте позајмљује у
кауцијске сврхе.

ПРИМА УЛОШКЕ НА ШТЕДЊУ

и исте исплаћује према споразуму са и без икаквог
отказа. Отвара текуће пословне рачуне и т. д.

ПРИМА НА НАПЛАТУ И ВРШИ ИСПЛАТЕ

на сва места ту и иностранства.

ОВЛАШТЕНА НА ТРГОВАЊЕ ДЕВИЗАМА И ВАЛУТАМА.

СВЕ УЗ НАЈПОВОЉНИЈЕ УСЛОВЕ.

КОНТИНЕНТАЛНО А. Д. ЗА ТРГОВИНУ ЖЕЉЕЗОМ пре „Грајниц“

препоручује своје богато стовариште: ТРАВЕРЗА,
бетонског и другог гвожђа, алата, посуђа и т. д.

Најповољније цене!**Телефон 23-41****Солидна послуга!****VI. МЕЂУНАРОДНА ИЗЛОЖБА****И САЈАМ ПРИПЛОДНЕ СТОКЕ И ИЗЛОЖБА ВИНА У НОВОМ САДУ****од 18—21 априла 1936.****На државним жељезницама и бродовима 50% попушта.**

Извршни број 69-1936.

Објава јавне дражбе.

Потписани судски извршитељ на основу §а 102 зак. чл. из 1881 године објављује, да ће услед решења средског суда у Новом Саду Бр. Мен. 183-1936 у корист тражиоца извршења Љубљанске Кредитне Банке подружнице у Новом Саду, (кога заступа Јован Љ Поповић адвокат из Новог Сада) против дужника из Новог Сада за наплату 3000 динара главнице и припадака на јавној дражби продати ниже наведене покретне ствари пописане у пленидбеном записнику средског суда у Новом Саду Бр. ад. III I. 539 из 1936 године и процкњене на 11.650 динара и то: собни на-

мештај, шиваћи строј, вага и гориво дрво.

Јавна дражба ће се одржати на дан 15 априла 1936 године у 5 часова после подне у Новом Саду у кући овршеника у улици Цара Душана број 38 и наставно на дрвљани овршника код Кракснера.

Нови Сад, 26 марта 1936.

ЈОВАН Б. СТАНКОВИЋ
судски извршитељ.

Ценовник огласа:

1 цм. на 1 ступцу у рекламном делу Дин. 8.—

1 цм. на 1 ступцу у текстовном делу Дин. 12.—

Мали огласи:

до 15 речи са државном таксом Д. 10.— свака даља реч Д. 1.—

ПОШТОВАНА ГОСПОДО!

Не пропуштајте прилику, већ посетите на почетку сезоне познатог кројача **М. КОВАЧА**. Код њега се могу поручити све врсте одела, од најскупљих, до најједноставнијих. Он у своје муштерије убраја многобројне отмене Новосађане, који су у погледу квалитета и цене увек најсолидније послужени.

Очекујући цењене нарудбине, препоручује се с поштовањем

М. КОВАЧ*)

Краља Александра 9, у дворишту.

*) Горепоменути кројач поседује златну медаљу I реда и радио је код фирми светског гласа: у Паризу, код Пепаконића и Ј Брахфелда, код Ласлоа Карачоњија и, најпосле, оаде, код М. Фариаша. — Његова одела носе најчужевније особе.

ДА ЛИ ВНАТЕ, ДА КЊИЖАРА
„СЛАВИЈА“
има све савремене КЊИГЕ?

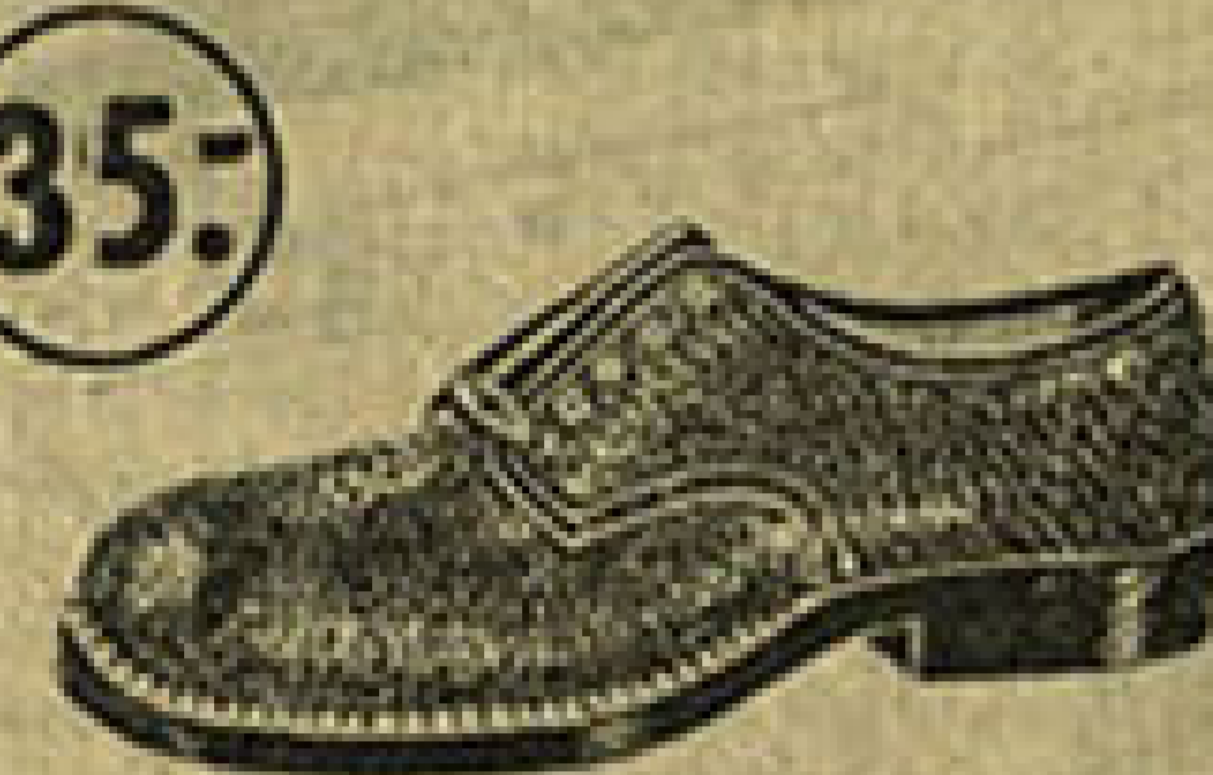
12.
Број 23-26 45301-2204
Лака ципела од ланеног платна са
гуменим ђоном. Од бр. 27-29 Дим 15,—,
бр. 30-34 Дим 19,—, бр. 35-41 Дим 25,—

15.
45421-110
Дечја ланена ципела на шпангу и
мазу потпетицу.

35.
2961-44829
Дечје сандале из најбољег материјала
са кожним ђоном.

35.
3222-44801
Дечја шпортеца ципела од чврсте
коже са неподрезаним гуменим ђоном.

49.
2851-63805
За дечаку ципелице из најбољег лака.

59.
4944-03
Госпојачка ципела од бокса.

79.
4844-24
Ципела украшена змијском
шемом.

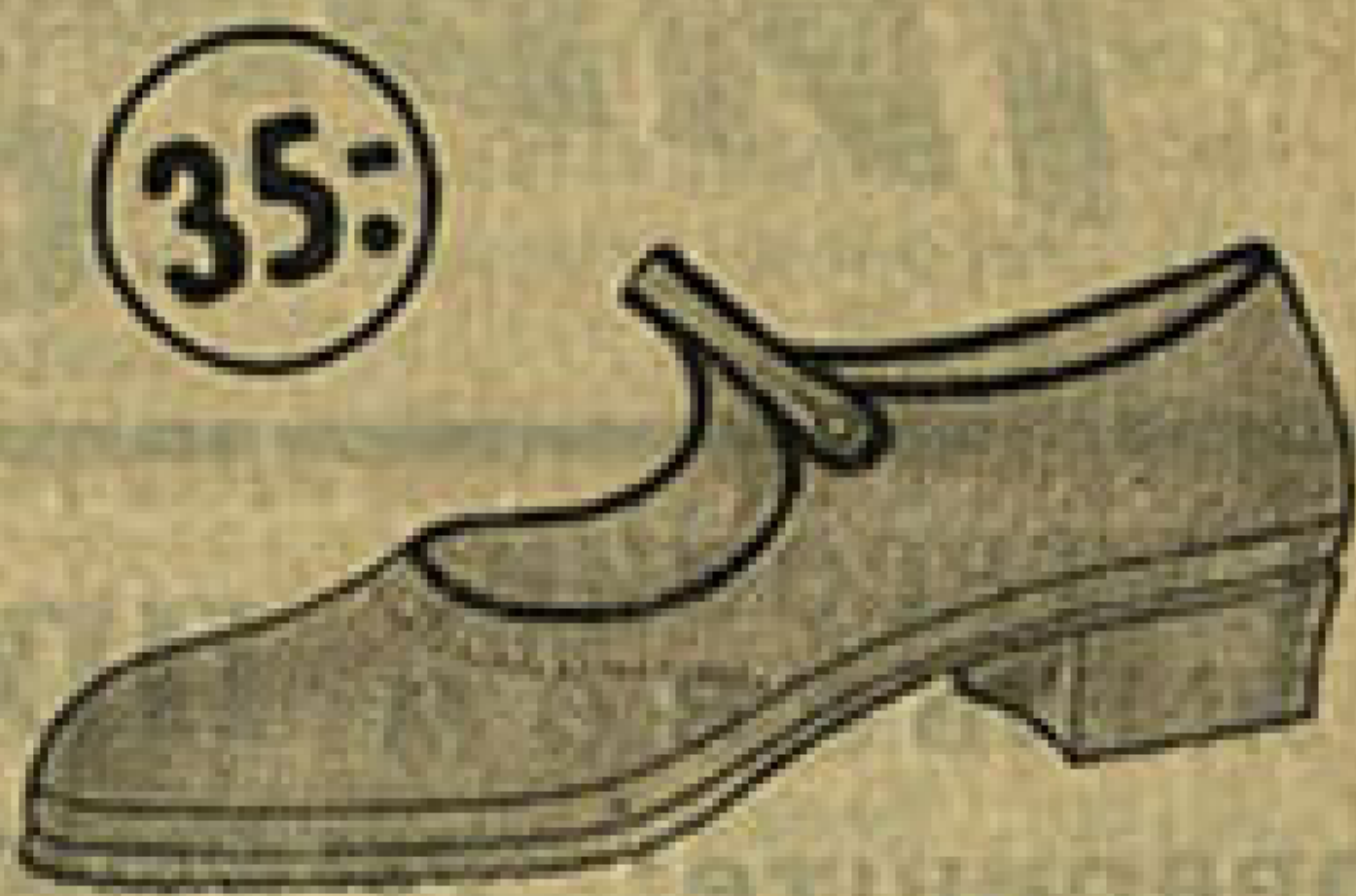
99.
2695-18
За пролетне шетње, наше угодне
и модерне тротер ципеле.

ЗА ВАСКРС ЦЕЛОЈ ПОРОДИЦИ

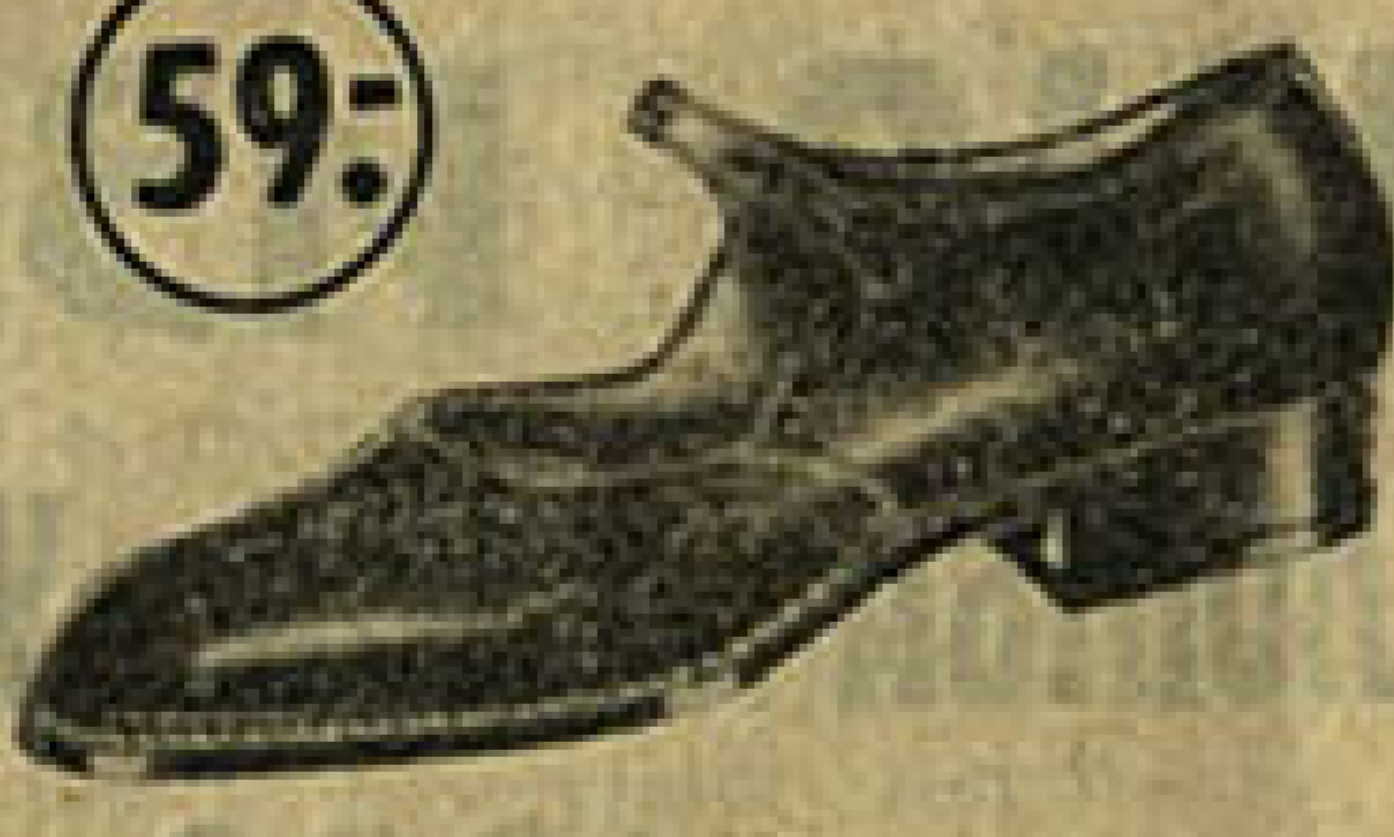

Доносимо један мали део избора наших пролетних
ципела са којима смо снабдели наше продава-
онице. У могућности смо да за ДИНАРА 100-
ОБУЈЕМО 5 ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ: тату, маму,
бату, секу и браћу.

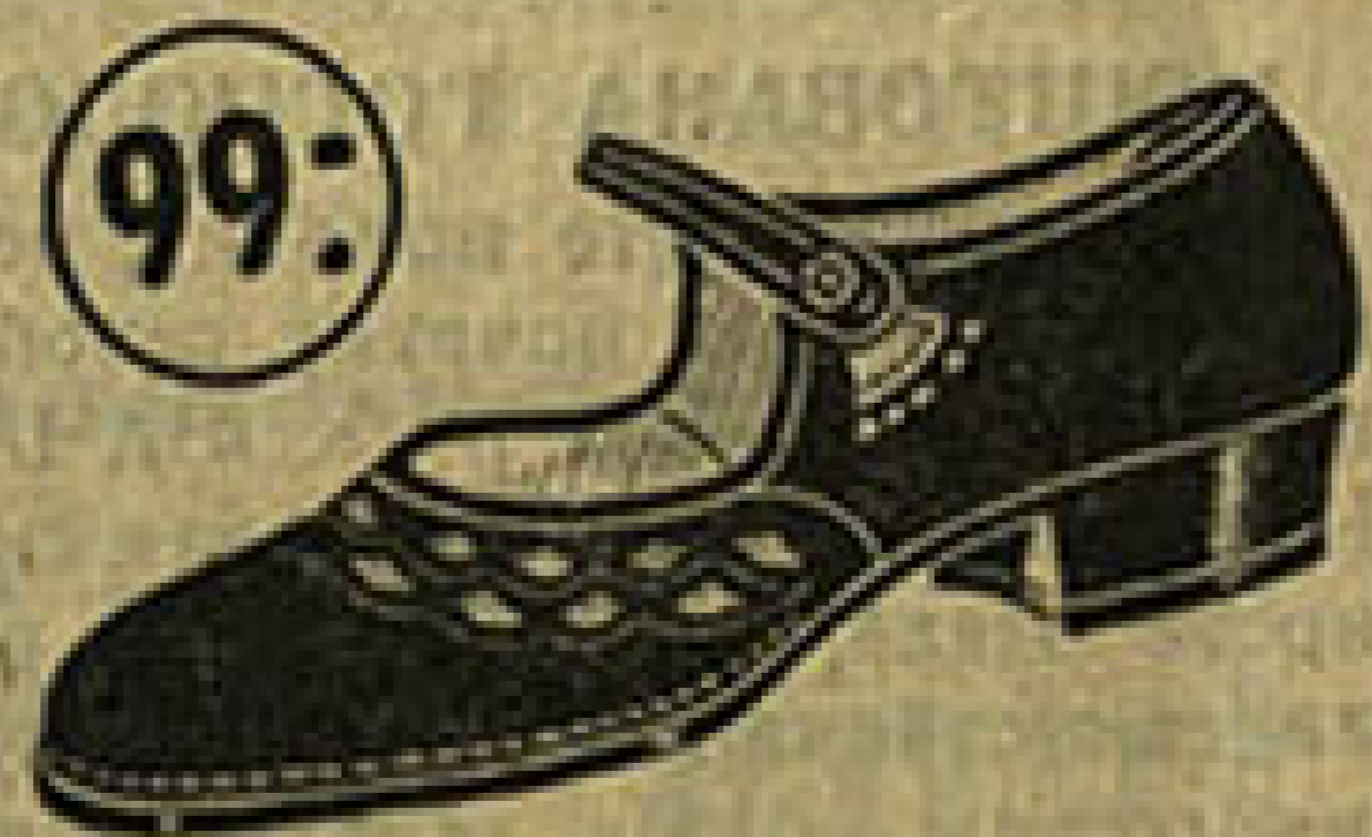
Баџа

35.
23425-2205
Лака и практична ципела од ланеног
платна.

59.
0975-46510
Уз пролетњу халмину — ову сандал
ципелу од бокса.

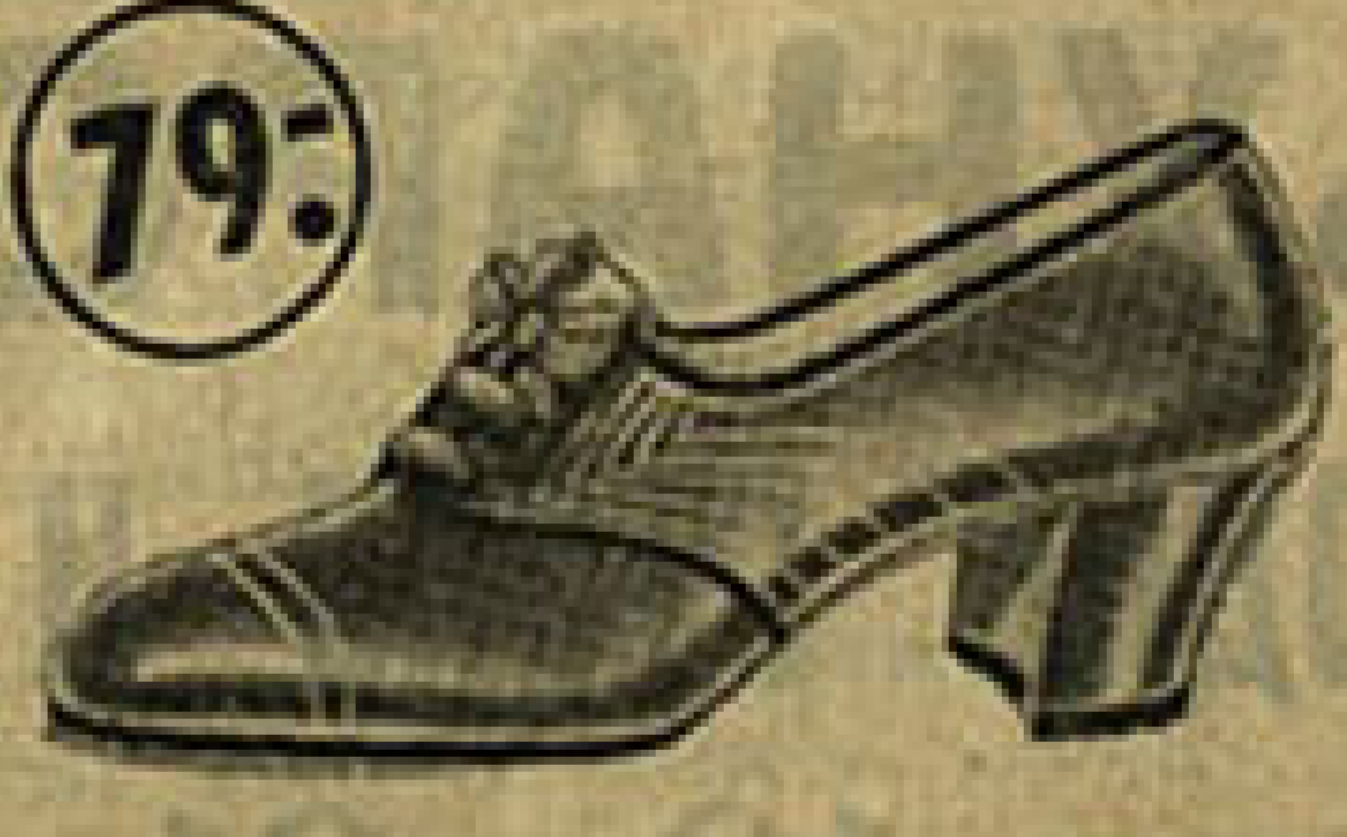
99.
0375-36519
Сандал-ципела са ниском потпетицом,
последња новост у моди.

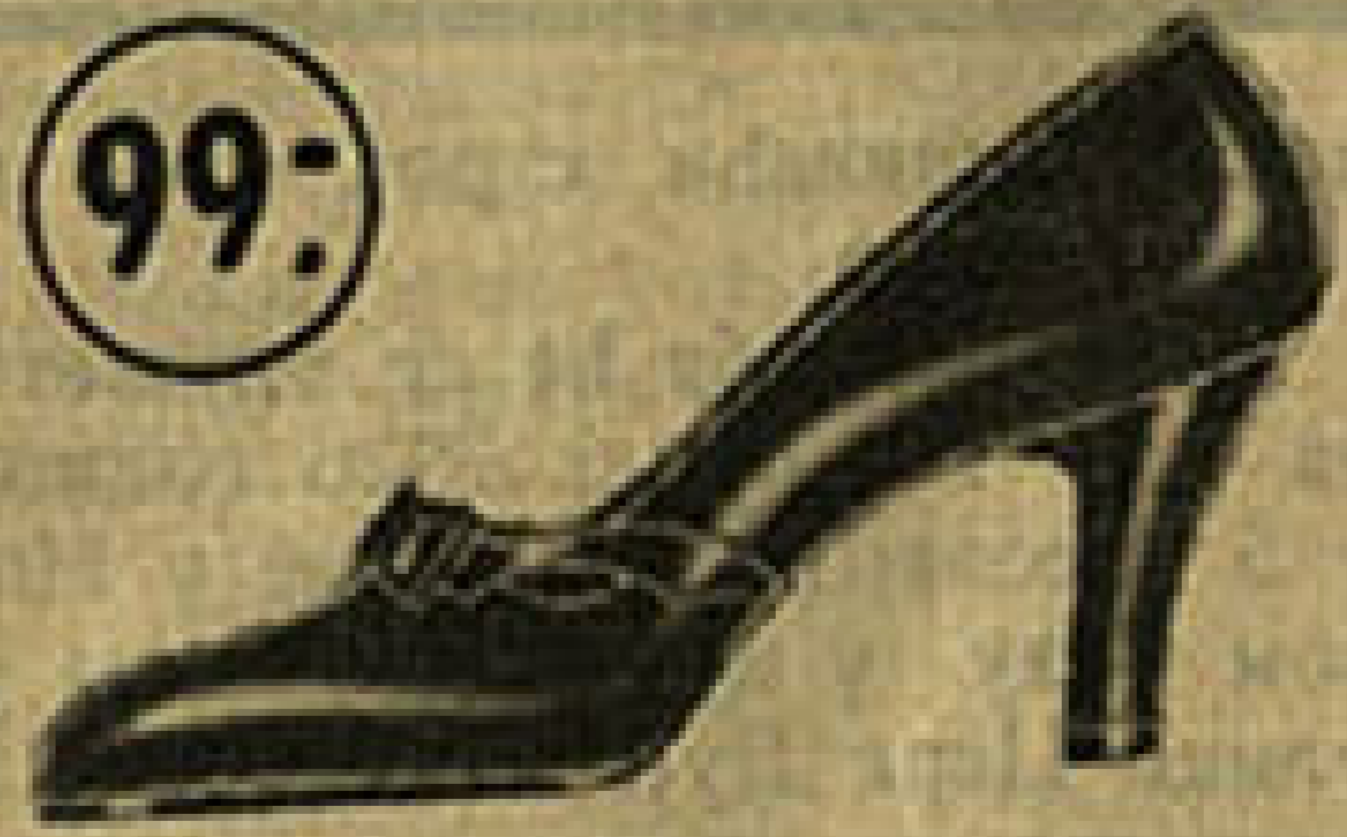
129.
1305-66717
Врло модерна ципела са позувисоком
петом, из најбољег антилопа.

59.
1845-6553
Лепо украшена сомот-ципела са ком-
бинацијом лака.

79.
1625-46512
Издужљива ципела са леним украсом
из најбољег бокса.

99.
5805-66421
Модерна ципела из најбољег лака.

129.
5305-64272
Идеална ципела из најбољег антилопа

29.
45301-2204
Лака ципела од ланеног платна са
маски ђоном. Бр. 43-46.

59.
2961-44829
Невадокидљива сандала за топлује дане
са кожним ђоном и гуменом пот-
петицом.

69.
1457-2
Ципеле за шетњу од ланеног платна
лака.

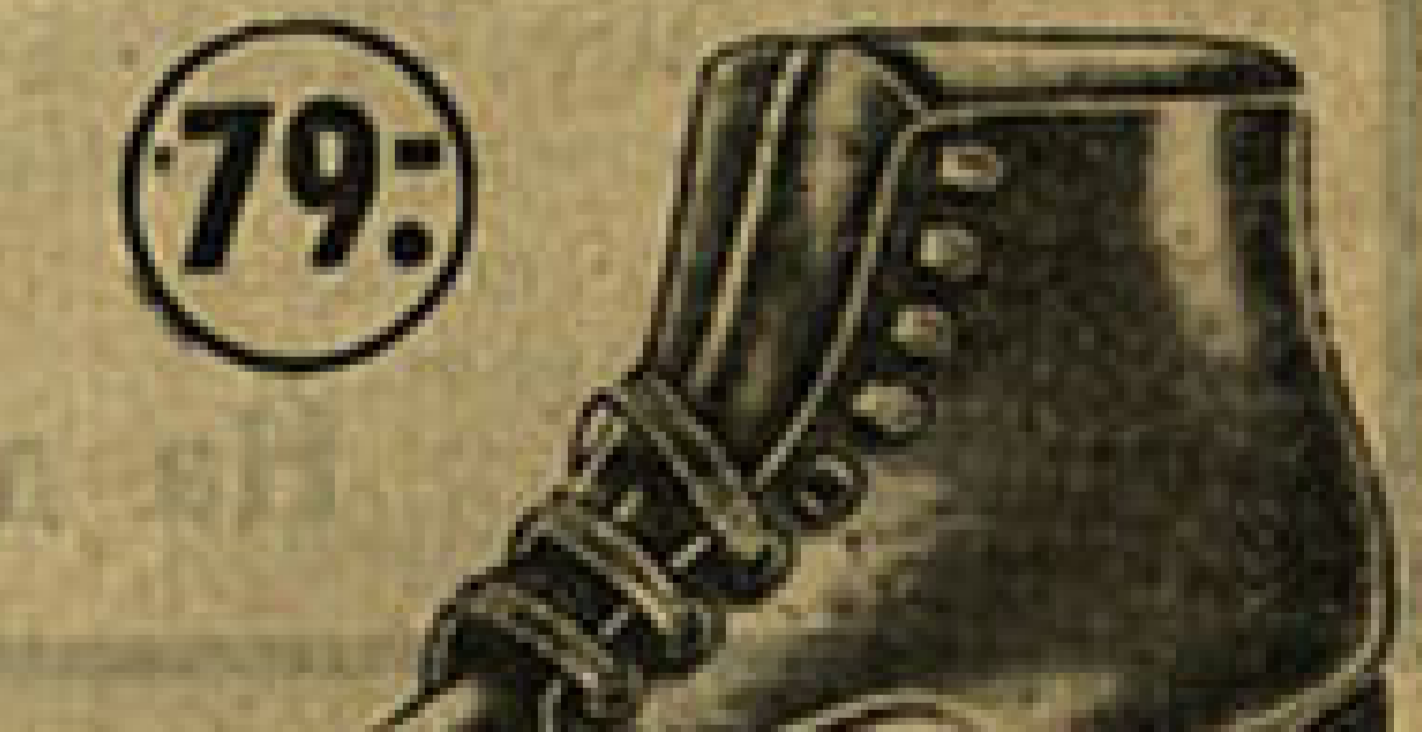
79.
1937-68227
Јака и практична ципела из бокса са
еластичним гуменим ђоном.

129.
1627-64718
Врло елегантна ципела са богатим
украшом из најбољег бокса.

149.
1637-44712
За господу најновији модел, израђен
из најбољег бокса са перфорираним
украшом и широким рамом.

79.
0767-38301
Јака ципела из масне коже са јаким
гуменим ђоном, за који гарантујемо
6 месеца.

99.
3967-68823
Ципела из бокса са гуменим ђоном,
подесна за сваку прилику.